

**VARHAISKASVATUKSEN TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIAN
TOIMINTASUUNNITELMA**

Pedagogisen oppaan tuottaminen

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Visamäki, Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

syksy, 2020

Johanna Nieminen

Tekijä	Johanna Nieminen	Vuosi 2020
Työn nimi	Varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelma	
Ohjaajat	Outi Välimaa	

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin varhaiskasvatuksen henkilöstön tieto- ja viestintäteknologiaan liittyviä tarpeita. Digitalisoituneessa yhteiskunnassa tieto- ja viestintäteknologiset taidot ovat kansalaistaito. Jotta varhaiskasvatuksen ammattilaiset pystyvät tarjoamaan tasavertaiset mahdollisuudet tämän taidon kehittämiseen, on heidän tärkeää omaksua uusia asioita osaksi työtään ja olla valmiita kehittämään itseään ammatillisesti.

Tutkimuksen lähtökohtana oli ymmärtää, miten ja millaisella tiedolla varhaiskasvatuksen henkilöstöä voidaan auttaa kehittämään ja ylläpitämään ammattitaitoaan sekä saada kattavasti tietoa tieto- ja viestintäteknologian roolista varhaiskasvatuksen arjessa. Tehty tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa aineisto kerättiin kyselyn avulla ja aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla teemoittaen. Tutkimuksen tuloksena on, että varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee ymmärtää mistä teknologiakasvatuksesta on kyse hyödyntääkseen sen luomat mahdollisuudet. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee olla teknologiaan positiivisesti suhtautuva ja ilmapiiriltään kannustava.

Varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelman sisällössä tulee ottaa huomioon henkilöstön asenteet sekä pelot teknologiaa ja digitalisaatiota kohtaan. Oppaassa tulee sanoittaa monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologian pedagogisuutta. Opinnäytetyöstä tuotettiin pedagoginen opas.

Avainsanat Varhaiskasvatus, tieto- ja viestintäteknologia, monilukutaito, toimintasuunnitelma, ammattitaidon kehittäminen ja ylläpito

Sivut 46 sivua ja liitteitä 2 sivua

ABSTRACT

In this thesis, I have investigated early childhood education employees needs for information and communication technology. Society that we live in, is digitally oriented and that's why information and communication technology skills are civil knowledge. Early childhood education employees need to embrace the new that comes part of their job, so that they can support every child to have an equal right to explore information and communication technology skills equally. They need to be ready to develop their professionalism.

Research's purpose was to find out what kind of information early childhood education staff needs in their occupation so that they can develop and maintain their professionalism. The purpose was also to find out what kind of status information and communication technology has in early childhood education. The research is qualitative research, where the material is collected using interview form and the analysis is made using content analysis with themes. Research's outcome was, that early childhood education employees need to know, what information and communication technology is all about, so that they can make use all of it's potential. Early childhood educations environment needs to be positively reacted towards technology and supportive. Staffs approach and anxiety towards information and communication technology has to take into consideration in content of the new tutorial. Tutorial needs to clarify what kind of pedagogy multiple literacy and information and communication technology has in it. A pedagogy tutorial was created based of this thesis.

Keywords Early childhood education, information and communication technology, multiple literacy, tutorial, develop and maintaining professionalism

Pages 46 pages and appendices 2 pages

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	VARHAISKASVATUS JA MEDIAKULTTUURI	2
2.1	Oppiminen elinikäisenä prosessina	3
2.2	Oppiminen varhaiskasvatuksessa	4
2.3	Monilukutaito varhaiskasvatuksessa	4
2.4	Digitaalinen mediakulttuuri	5
2.5	Mediakasvatuksen kulmakivet.....	6
3	TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIA.....	7
3.1	Tieto- ja viestintäteknologian osaamisen orientaatioalueet	7
3.2	Digitaalisen pelaamisen kulttuuri	9
3.3	Lasten hyvät tieto- ja viestintäteknologiset taidot	10
4	AMMATILLINEN ITSENSÄ KEHITTÄMINEN JA AMMATTITAIDON YLLÄPITÄMINEN	11
4.1	Tulevaisuuden työelämätaidot	13
4.2	Laadun indikaattorina ammatillinen vuorovaikutus.....	14
4.2.1	Esimiehen rooli ja vastuu	15
5	AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	16
5.1	Sukupolvien erot tietotaidoissa	17
5.2	Digitaalisen ajan lapsuus.....	18
6	TUTKIMUKSEN METODOLOGIA	18
6.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	19
6.2	Tutkimusaineisto.....	19
6.3	Analyysimenetelmä.....	20
6.4	Tutkimuksen analyysin toteutus	21
6.5	Opinnäytetyön toiminnallisen osan toteutus	21
6.6	Tutkimuksen eettisyys.....	22
7	TUTKIMUSTULOKSET	24
7.1	Asenteet ja pelot	24
7.1.1	Rohkeudesta riippuen	25
7.1.2	Pelko estää uuden oppimisen	25
7.1.3	Positiivisuuden ja esimerkin voima	27
7.1.4	Lasten innostus motivoi	27
7.2	Pedagoginen tietous	28
7.2.1	Mitä tieto- ja viestintäteknologia merkitsee.....	28

7.2.2	Laitteiston pedagoginen käyttö	29
7.3	Laitteisto.....	30
7.3.1	Laitteiston ja ohjelmiston hallinta.....	30
7.3.2	Laitteiston määrä, toimivuus ja saatavuus	31
7.4	Tuotettu opas.....	32
7.4.1	Pedagoginen osuus	33
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
9	POHDINTA.....	39
	Lähteet.....	40

Kuvat, taulukot ja kaavat

Taulukko 1	Aineiston ryhmittelyssä nousseet teemat ja niiden toistuvuus.	21
Taulukko 2	Aineistosta nousseet ryhmät ja niiden lukumäärät.	24

Liitteet

Liite 1	Haastattelulomake
Liite 2	Oppaan sisällysluettelo

1 JOHDANTO

Digitalisaation myötä tieto- ja viestintäteknologiasta on muodostunut kansalaistaito. Opetushallitus määrittelee tieto- ja viestintäteknologian olevan tieto- ja viestintätekniiikan käyttö- ja toimintalogiikan ymmärtämistä ja niiden taitojen hyödyntämistä uuden oppimisessa (Opetushallitus, n.d.). Tieto- ja viestintäteknologialla tarkoitetaan myös kaikkia median muotoja. Se on kaikkea sitä mediasisältöä, jota voidaan luoda, välittää ja hyödyntää mediavälineistön avulla. (Mediataitokoulu, 2015) Tieto- ja viestintäteknologia tarkoittaa varhaiskasvatuksessa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä.

Varhaiskasvatuksessa käytetään erilaisia välineitä ja menetelmiä ja niiden avulla tuetaan lapsen osallisuutta hyödyntäen tieto- ja viestintäteknikkaa. (Opetushallitus, 2019, s. 33)

Teknologian tietotaito on osa erittäin ajankohtaista keskustelua valtakunnallisella tasolla. COVID-19- epidemian takia muun muassa monet sosiaali- ja terveystalvet muuttuivat digitaalisiksi etäpalveluiksi. THL linjaa, että osa palveluista voi jäädä pysyvästi digitaalisiksi ja sitä pidetään myönteisenä kehityksen suuntana. Digitaalisten palveluiden käyttö vaatii toimivia verkkoyhteyksiä, teknologiaosaamista ja erilaisten verkkotunnusten luomista. Jos teknologinen tietotaito puuttuu, näiden ihmisten syrjäytymisriski tulee kasvamaan. (Rissanen, Parhiala, Kestilä, Härmä ym., 2020, s. 3) Opetuksessa ja työssä käytettävät etätömahdollisuudet lisääntyvät tulevaisuudessa ja siksi tieto- ja viestintäteknologian taidot ovat välttämätön kansalaistaito. Niiden taitojen kautta ihminen kykenee yhteiskunnalliseen toimijuuteen.

Opinnäytetyön tavoite on päivittää tietyn kunnan, vuonna 2017 luotu varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintätekniiikan toimintasuunnitelma ja tuottaa siitä sekä digitaalinen että fyysinen opas. Oppaan sisältö perustuu tehtyyn kvalitatiiviseen tutkimukseen henkilöstön tämän hetkisistä tarpeista ja sen tarkoitus on toimia jatkossa henkilöstön pedagogisen työn tukena. Työllä toivotaan olevan positiivinen merkitys työyhteisön ammatilliseen kehittymiseen ja taitojen ylläpitämiseen.

Tutkimuskysymyksenä on ”Millainen on varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelma henkilöstön näkökulmasta?”. Tutkimuksen tuloksien pohjalta

varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelma päivitetään vuosille 2020-2023.

Opinnäytetyössä käytetään ajoittain tieto- ja viestintäteknologiasta lyhennettä tvf.

Opinnäytetyössä kuvataan ensin varhaiskasvatuksen tärkeää roolia yhteiskunnassamme sekä sen merkitystä elinikäisen oppimisen lähtökohtana. Ennen kuin lähdetään syvällisemmin käsittelemään varhaiskasvatuksen tiettyjä osa-alueita, on tärkeää hahmottaa, mikä varhaiskasvatuksen tehtävä on ja millaiset asiakirjat ohjaavat varhaiskasvatustyötä. Koska opinnäytetyö käsittelee tieto- ja viestintäteknologiaa, on teoreettinen viitekehys rakennettu monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologian ympärille. Monilukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologiaa käsitellään varhaiskasvatusikäisten lasten ja varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Teoreettista viitekehystä edustaa myös ammatillinen itsensä kehittäminen, joka on yksi työhyvinvoinnin tärkeimmistä elementeistä. Kehittyvä, digitalisoitunut yhteiskunta muokkaa työelämän taitoja ja uusi tutkimustieto varhaiskasvatuksesta pistää varhaiskasvatuksen ammattilaiset muokkaamaan omia käytäntöjään ja tapoja, jotta lapselle voidaan taata laadukasta varhaiskasvatusta.

2 VARHAISKASVATUS JA MEDIAKULTTUURI

Varhaiskasvatuslaissa 540/2018, määritellään varhaiskasvatuksen olevan lapsen suunnitelmallista sekä tavoitteellista kasvatuksen, hoidon ja opetuksen luomaa kokonaisuutta, jossa painottuu pedagogiikkaa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

Varhaiskasvatus on osa valtakunnallista koulutusjärjestelmää, jonka tehtävänä on tukea ja täydentää lasten huoltajien tekemää kasvatustyötä ja olla mukana edistämässä lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia (Opetushallitus, 2019, s. 7).

Mykkänen & Böök, 2017, viittaavat Hakovirtaan ja Rantalaihoon, 2012, jonka mukaan lapsiperheiden eriarvoisuus näkyy lapsien arjessa kouluissa ja päiväkodeissa. Eriarvoisuutta on esimerkiksi materialistiset erot sekä tunnekokemukset eriarvoisuudesta. Eriarvoisuus vaikuttaa lapsen asemaan sosiaalisissa suhteissa ja osallisuuteen erilaisissa sosiaalisissa suhteissa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda varhaiskasvatusympäristöstä sekä sen ilmapiiristä sellainen, joka tukee yhdenvertaisuutta ja vähentää eriarvoistumista. (Mykkänen

& Böök, 2017, s. 80-81) Varhaiskasvatusta ohjataan valtakunnalliselta tasolta, jotta pystytään luomaan yhdenvertaiset edellytyksen varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, oppimiselle ja kehitykselle (Opetushallitus, 2019, s. 7).

Opetushallituksen laatiman, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden, 2018, mukaisesti varhaiskasvatuksen toiminta perustuu kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon. Toimintaa johdetaan ammatillisesti ja ammattitaitoinen henkilöstö toteuttaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteuttamiseksi. Tämä kaikki heijastuu varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, oppimisympäristöön ja kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuteen. Varhaiskasvatuksen tehtävä on luoda pohja tiedon, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon harjaantumiselle. Tätä kutsutaan lapsen laaja-alaiseksi osaamiseksi, se on kykyä käyttää tietoa ja toimia tilanteiden edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen tarpeet muuttuvat ympäröivän yhteiskunnan mukana. Lapsen kasvua yksilöinä ja yhteisön jäseninä tuetaan laaja-alaisen osaamisen kautta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet jakavat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet viiteen eri alueeseen, jotka ovat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Opetushallitus, 2019, s. 22-24) Näitä viittä laajaa kokonaisuutta on tarkoitus soveltaa ja yhdistää lasten mielenkiinnon ja osaamisen mukaisesti (Salminen & Poikolainen, 2017, s. 65).

2.1 Oppiminen elinikäisenä prosessina

Oppiminen on osa elinikäistä prosessia ja varhaiskasvatuksessa tapahtuva oppiminen on osa sitä (Eerola-Pennanen, Vuorisalo & Raittila, 2017, s. 22). Varhaiskasvatus luo perustan lapsen oppimiselle. Se tukee yksilöllistä kehittymistä ja mahdollistaa yhdessä oppimisen ja tasoittaa sosioekonomisia eroja. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen, 2017, s. 9) Kun yhteiskunta lapsen ympärillä muuttuu, lapsilta vaaditaan entistä enemmän taitoja käsitellä muuttuvaa ympäristöään. Muuttuva yhteiskunta vaatii lapsilta tiedon, taidon, asenteiden ja arvojen yhteensovittamista ja niiden käyttämistä muuttuvien tilanteiden vaatimin tavoin. Lapset tulee nähdä aktiivisina toimijoina, joilla on synnynnäistä uteliaisuutta sekä halua oppia. Oppimista tapahtuu kaikessa toiminnassa ja siinä yhdistyvät lapsen aistimaailma ja ajattelu. Lapsi oppii leikkien, liikkuen, taiteillen, tutkien, itseilmaisun ja itse tekemisen kautta.

Oppimista tapahtuu, kun lapsi pystyy kokemaan iloa omasta toimijuudesta ja itsestään oppijana ja se perustuu lapsen saamiin onnistumisen kokemuksiin. (Salminen & Poikonen, 2017, s. 64-65)

2.2 Oppiminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa oppimiskäsitys perustuu lasten kasvamiseen, kehittymiseen ja oppimiseen vuorovaikutussuhteiden kautta, joiden tulee olla oppimista edistäviä ja luonteeltaan myönteisiä tunnekokemuksia herättäviä. Oppimisen lähtökohtana pidetään lasten aikaisempia kokemuksia ja lasten mielenkiinnon kohteita. Oppimisen kannalta on tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kokemusmaailmaan sekä kulttuuriseen taustaan. Lapsessa herää oppimisen innostus, kun varhaiskasvatuksen toiminta on lasten mielenkiintoa herättävää, sopivasti haasteellista sekä luonteeltaan tavoitteellista. Varhaiskasvatuksessa oppiminen tapahtuu leikin kautta ja henkilöstön tulee ymmärtää leikin pedagoginen merkitys oppimisen näkökulmasta. Lasten tulee saada henkilöstön ohjausta sekä tukea oppimisen äärellä. (Opetushallitus, 2019, s. 21-22)

Kaikki varhaiskasvatuksessa tapahtuva toiminta tulee pystyä perustelemaan pedagogisin perustein ja kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen oppimista sekä kehitystä. Henkilöstön tulee tiedostaa, miten heidän tapansa toimia, olla ja reagoida eri vuorovaikutustilanteissa toimivat suoraan mallina lapsille. (Opetushallitus, 2019, s. 28) Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulee osata määritellä, millaisia mahdollisuuksia lapsille tarjotaan erilaisten uusien taitojen harjoittelulle ja miten niitä mahdollisuuksia tulee organisoida (Salminen, 2017, s. 167). Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri sisältää suunnattoman määrän erilaista kokemustietoa ja taitoja. Näitä tulee säännöllisesti tarkastella ja peilata uusimpiin varhaiskasvatuksen tutkimuksiin. Tällöin toteutettava pedagogiikka edistää parhaalla mahdollisella tavalla lasten oppimista ja hyvinvointia. Jotta uusi pedagogiikka juurtuu uudeksi tavaksi tehdä asioita, vaatii se vahvan teoreettisen perustan. (Leskisenoja, 2019, s. 13-14)

2.3 Monilukutaito varhaiskasvatuksessa

Monilukutaito on kyky hankkia, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoja eri muodoissa, käyttäen erilaisia välineitä (Luukka, 2013). Monilukutaitoon sisältyy niin kuvanlukutaito,

numeerinen kuvanlukutaito, medialukutaito kuin myös peruslukutaito. Se on perustaito, jonka avulla ymmärretään ympäröivää maailmaa, viestintää ja on osa vuorovaikutustaitoja ja taito kehittyy läpi elämän. Varhaiskasvatuksessa monilukutaidon kehittyminen vaatii aikuisen asettamaan mallia, rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria ja lapsille soveltuvia kulttuuripalveluita. (Opetushallitus, 2019, s. 26) Monilukutaidon eri osa-alueet ovat perustaitoja, joita tarvitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, elinikäisessä oppimisessa, kansalaisena ja työelämässä toimimisessa. Taitoja tarvitaan vuorovaikutuksen ymmärtämiseen, kulttuurisen monimuotoisuuden sekä suvaitsevaisuuden sisäistämiseen. Monilukutaitoinen ihminen kykenee myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, eettisesti vastuulliseen osallistumiseen sekä omien kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämiseen. Monilukutaito laajentaa lukutaidon määritelmää siten, että lukutaidon lisäksi kyse on myös kulttuurisesta ja sosiaalisesta lukutaidosta. Kulttuurinen lukutaito on yksilön oikeutta osallistua ja vaikuttaa omassa ympäristössään kulttuuritaustastaan huolimatta. Kulttuurinen monilukutaito on myös tärkeä huomioida arvioitaessa erilaisia lasten oppimisympäristöjä ja elämismaailmaa. (Sintonen, 2018, s. 15-17)

2.4 Digitaalinen mediakulttuuri

Nyky-yhteiskunta on hyvin medioitunut. Medioitumisella tarkoitetaan median ja teknologian niin suurta vaikutusta, että arki ja sosiaaliset instituutiot toimivat median määrittäminä (Wilska, 2018, s. 35). Arjen medioituminen näkyy lisääntyneessä viestintäteknologian ja erilaisten sisältöjen käytössä, yhteiskunnan toimintojen riippuvuutena viestinnästä sekä tekstityyppien moninaistumisena. Varhaiskasvatusikäisten lasten medioituminen näkyy taas lasten leikeissä. Leikeissä on samoja leikin piirteitä kuten aikaisemminkin, mutta nyt lapset hyödyntävät ja muokkaavat digitaalisen mediakulttuurin ilmiöitä, hahmoja sekä tapahtumia ja rikastuttavat niiden avulla leikkejään. (Sintonen, 2018, s. 81-82)

Digitaalinen mediakulttuuri ei ole ainoastaan kulttuurinen lisä vaan me myös elämme sitä. Digitaalinen mediakulttuuri sisältää erilaisia mediamuotoja, jonka kautta voimme kehittää erilaisia uusia ilmaisumuotoja. Hyvät kokemukset, mielekkäät kokeilut ja niiden jakamisen ansiosta niistä muodostuu luonteva osa kasvatusta. (Sintonen, 2018, s. 17)

Mediakulttuurinen yhteiskunta on mediavälitteinen, jossa median asema ihmisten kokemusmaailmassa lisääntyy jatkuvasti. Mediakulttuuri on täynnä erilaisia vaikuttumia,

jonka äärellä myös lapset elävät. Median kautta lapset elävät sellaisien vaikutteiden alaisuudessa, jotka vaikuttavat lasten kasvuun ja kehitykseen. Media tuo lapsuuden äärelle nekin vaikutteet, joita ilman mediaa, ei olisi lapsen välittömässä kasvuympäristössä. Tämä vaatii aikuisten sensitiivisyyttä ja tietoutta mediakulttuurista. Syntymästä asti luontaisesti ja aktiivisesti ympäristöään havainnoivat lapset alkavat muodostaa käsitystä siitä, miten mediaa käytetään ja millaiset ovat perheen mediatottumukset. Tätä kautta lapsen oma mediasuhde alkaa vakiintua pelaten, leikkien ja keskustellen median synnyttämistä kokemuksista. Lapsien mediasuhde on kansalaistaito, jonka avulla mediaa kulutetaan, tehdään, arvioidaan, arvotetaan, osallistutaan sekä vaikutetaan kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen elämään. Sen avulla yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja identiteettiinsä. Lapsen mediasuhteen kehittymisen tukeminen vaatii lasten kanssa toimivilta aikuisilta kunnioitusta lasten kiinnostuksen kohteita kohtaan ja reagoitua lasten aloitteisiin. (Valkonen, 2018, s. 21-22, 26)

2.5 Mediakasvatuksen kulmakivet

Sanalla media viitataan myös teknologiaan, laitteisiin ja sen erilaisiin sisältöihin. Mediakasvatus on tavoitteellista toimintaa, jonka tavoitteena on edistää medialukutaitoa. Medialukutaito vastaa nyky-yhteiskunnan vaatimuksiin ja tukee näin tiedollisia, taidollisia ja sosiaalisia taitoja. Monilukutaidon pedagogiikka korostaa monikulttuurisen pääoman merkitystä oppimisessa sekä mahdollistaa uusien tapojen oppimista muuttuvassa ja monimuotoisessa yhteiskunnassa. Monilukutaidon pedagogiikan avulla pystytään edistämään kulttuurista ja yhteiskunnallista ymmärrystä. (Grönholm, 2018, s. 44-45)

Sintosen mukaan mediakasvatusta voidaan tarkastella seuraavien neljän näkökulman kautta. Se voi olla ilmaisuun keskittyvää, eli taidekasvatuksellisesti painottuvaa tuottamista, tai mediateknologian käyttöön keskittyvää tekemistä. Mediakasvatusta on myös median vaikutuksien yhteiskuntakriittisestä näkökulmasta käsittelyä ja median haitallisten vaikutuksien käsittelemistä suojelun näkökulmasta. Sintonen pitää tärkeänä, että nämä neljä näkökulmaa pystyttäisiin näkemään yhtenäisenä kokonaisuutena pedagogisessa suunnittelussa, tuottamisessa sekä toiminnan reflektoinnissa. (Sintonen, 2018, s. 87)

Mediakasvatus kuuluu kaikille ikäpolville ja sen keskeisin haaste on se, miten kaikki

kohderyhmät tulevat tunnustetuiksi ja miten ammattilaiset osaavat toimia mediakasvattajana omassa työssään (Pekkala, 2016, s. 13).

3 TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIA

Opetus- ja kulttuuriministeriö on koonnut vuosina 2017-2019 varhaiskasvatuksen tulevaisuuskuvia vuodelle 2040 asti. Tulevaisuuskuva heijastaa nykyhetkeä ja korostaa niitä asioita, jotka ovat keskiössä sillä hetkellä yhteiskunnassa. Tulevaisuuskuva ei ole siis tavoiteltava tulevaisuus. Prosessin tuloksena linjattiin, että keskeisiä muutosta eteenpäin ohjaavia tekijöitä olivat teknologinen muutos ja eriarvoistuminen. Raportissa nousi neljä erilaista tulevaisuuskuva, joissa yhdessä teknologialla oli merkittävän suuri rooli varhaiskasvatuksessa. (Jokinen & Nieminen, 2019, s. 11, 35) Tämä osoittaa sen, että teknologia on tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksen saralla sekä nyt, että tulevaisuudessa.

Mertala (2020) jakaa laaja-alaisen tieto- ja viestintäteknologian kolmeen orientaatiokokonaisuuteen niiden tarkastelunäkökulmien perustella. Ne ovat oppimisteknologia, mediakasvatus ja teknologiakasvatus. Tieto- ja viestintäteknologia on siis oppimisen väline, jonka kautta ja avulla opetellaan myös uutta, kun taas mediakasvatus ja teknologiakasvatus ovat oppimisen kohde. Mertala korostaa sitä, miten tärkeää on tunnistaa tieto- ja viestintäteknologian kulttuuriset sekä sosiaaliset ulottuvuudet. Monipuolinen ja kriittinen tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen ei ole synnynnäinen ominaisuus tai kasvuprosessin tulos, vaan sitä tulee tukea tavoitteellisesti ja tietoisesti kasvatustyössä. Tieto- ja viestintäteknologian osaamisessa on kyse tulevaisuuden tietotaidosta eletyissä hetkessä mutta myös tulevaisuuden arvoista, asenteista, tiedosta ja taidoista. (Mertala, 2020, s. 8-7, 14)

3.1 Tieto- ja viestintäteknologian osaamisen orientaatioalueet

Mertalan (2020) mukaan tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen orientaatioalueet tulee nähdä toisiaan tukevinä. Jos niiden ominaispiirteet rajataan liian tiukaksi, voi se estää pedagogisuuden toteutumisen. Varhaiskasvatuksen pedagogisten tavoitteiden toteutumista voidaan lähteä suunnittelemaan ensin yhden orientaatioalueen näkökulmasta, mutta

kasvattajan tietoisuus muista näkökulmista ohjaa kasvattajaa näkemään ne yhtenä kokonaisuutena. (Mertala, 2020, s. 14-15)

Teknologisen oppimisen näkökulmassa kyse on informaation vastaanottamisesta, erilaisten taitojen mekaanisesta opettelusta sekä lasten itse tuottamista tuotoksista pedagogisen toiminnan tuloksena. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään sellaisten ongelmien ratkaisemiseen ja tiedon jäsentämiseen, mitä olisi muulla tavoin hankala käsitellä lapsen kanssa. (Mertala, 2020, s. 16)

Kun tieto- ja viestintäteknologiaa tarkastellaan mediakasvatuksen näkökulmasta, tarkoitetaan sillä kaikkia median muotoja sekä niiden luomaa mediakulttuuria. Mediaa ovat esimerkiksi kaikki mediavälineet, kuten joukkotiedotusvälineet, kirjat, sanoma- ja aikakauslehdet, televisio ja radio. Lisäksi medialla tarkoitetaan mediavälineitä kuten esimerkiksi musiikkisoittimet, kamerat, pelikonsolit, tabletit, e-lukulaitteet, tietokoneet, kannettavat tietokoneet sekä älypuhelimet. Medialla tarkoitetaan myös kaikkea mediasisältöä, jota voidaan luoda, välittää ja hyödyntää mediavälineistön avulla. (Mediataitokoulu, 2015)

Teknologinen kasvatus on erilaisten teknologioiden käyttämistä ja niiden hallitsemisen taitoja. Varhaisvuosien teknologiakasvatuksen tavoite on, että lapset oppivat ymmärtämään teknologista maailmaa. Kasvattajien tehtävänä on tukea lasta tunnistamaan teknologian mahdollistaman avun muun muassa ongelmanratkaisussa. Teknologisen kasvatuksen avulla lapset omaksuvat teknologiaan liittyvät asenteet ja tiedon ja taidot ja sitä kautta he pystyvät toimimaan sekä osallistumaan yhteiskunnassa vastuullisesti. Teknologikasvatuksen yksi alueista on kriittinen arviointi, jossa käsitellään ihmisen, luonnon ja teknologian välisiä suhteita. Lapsia tulee ohjata, miten tehdään järkeviä teknologisia valintoja ja sitä, minkälaisia vaikutuksia niillä valinnoilla on yhteiskunnallisella, historiallisella, taloudellisella, eettisellä, moraalisella, esteettisellä tasolla sekä tasa-arvon näkökulmasta. Kun kyse on varhaiskasvatusikäisestä lapsesta, tulee arviointiin liittyvät kysymykset ja esiin nostetut pohdinnat ikätasolle sopivia eli riittävän konkreettisia ja niiden tulee nousta lasten omasta arjesta ja kokemusmaailmasta. Aikuisen tehtävä on tarjota omalla toiminnallaan mallia, miten suhtautua ja toimia sekä sanoittaa lapselle omaa toimintaa erilaisissa tilanteissa. (Turja, 2017, s. 197-199)

3.2 Digitaalisen pelaamisen kulttuuri

Vaikka varhaiskasvatuksen ammattilaiset suhtautuvat kovin kielteisesti pelaamiseen ja pelikulttuuriin (Koivula & Mustola, 2017), on sillä merkittävä rooli alle kouluikäisten lasten mediakulttuurissa. Pelit ovat digitaalisen media-ajan leluja- ja leikkikenttiä, joille kasvattajien tulisi antaa enemmän huomiota. Digitaalinen mediakulttuuri mahdollistaa vuorovaikutteisuuden, valintojen tekemisen, asioiden ja kokonaisuuksien muokkaamisen, pelaamisen sekä vuorovaikutteisuuden toisten käyttäjien kanssa. Virtuaalisessa maailmassa lapset pääsevät leikkimään, kokeilemaan ja tutkimaan asioita, joissa ei tarvitse välttämättä olla mitään logiikkaa. Lapsen mielikuvitus jatkaa kehittymistään pelimaailmassa ja tätä kautta voi avautua mahdollisuuksia jatkaa leikkiä myös todellisuudessa. Virtuaalinen todellisuus, pelimaailma tarjoaa lapselle täysin uuden leikkikentän, jossa kehittää mielikuvitustaan sekä tehdä asioita, jotka eivät ole välttämättä mahdollista tehdä reaalielämässä. Pelaaminen on myös hyvin usein sosiaalista toimintaa. Pelejä pelataan vuorotellen, toinen toistaan auttaen ja kannustaen. Pelaaminen kavereiden kanssa onnistuu myös verkon kautta, joten julkisuudessa stereotyyppinen syrjäytynyt yksinpelaaja ei vastaa todellisuutta. Lapset rakentavat leikin mihin tahansa, mihin se heidän mielestään luontevasti onnistuu. Leikki voidaan siis rakentaa myös pelikoneen ääreen, missä leikki elää lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Medialeikki on sosiaalista vuorovaikutusta vaativa leikki, jossa on mahdollisuus käsitellä ja tutkia mediaa, niin lasten keskenään, kuin myös aikuisten kanssa. (Harviainen, Meriläinen & Tossavainen, 2013, s. 55-59)

Savolaisen (2017) mukaan digitaalisuus eli pelit ja erilaiset ohjelmalliset toimintaympäristöt voidaan ottaa osaksi opetusta. Ne toimivat opetuksen tukena, täydentäen, helpottaen ja tehostaen opetusta. Niiden tarkoitus ei ole korvata opettajaa, opettamista ja ohjausta. (Savolainen, Vilkkonen & Vähäkylä, 2017, s. 136-137) Kasvattajilla tulee olla ymmärrys nykyajan pelikulttuurista, koska mitä paremmin pelaamista ja pelikulttuuria ymmärretään, sen helpompaa on löytää yhteyksiä muuhun toimintaan ja elämään digitaalisen ympäristön ulkopuolella (Mertala & Salomaa, 2019, s. 17). Lasten käytännön leikki ja todellinen teknologinen toiminta heijastuvat toisiinsa. Lapset voivat leikkiä korjaajia ja tutkia ja purkaa käytöstä poistettuja kodinkoneita käyttäen oikeita työkaluja. Leikki voi jatkua oman tuottamisen kautta, kun puretuista kodinkoneiden osista luodaan esimerkiksi tulevaisuuden robotti. Koko projektiin voidaan ottaa mukaan myös dokumentointi, jolloin lapset taas

käyttävät kameraa kuvaamiseen. Lasten itse rakennettu tulevaisuuden robotti voi taas jatkaa leikin rikastuttamista ja tuoda uutta sisältöä muihin uusiin leikkeihin. Lapset nähdään leikin, leikkiympäristöjen sekä välineistön keksijöitä, muotoilijoita sekä insinöörejä. (Turja, 2017, s. 203-204)

3.3 Lasten hyvät tieto- ja viestintäteknologiset taidot

Tieto- ja viestintäteknologia tarkoittaa varhaiskasvatuksessa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Sen tehtävänä on tutustuttaa lapset erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Lasten kanssa tulee tutkia ja havainnoida tieto- ja viestintäteknologiaa ja sen roolia arkielämässä. Tarkoitus on tuottaa mediasisältöä itse ja yhdessä toisten lasten kanssa käyttäen apuna teknologiaa.

Varhaiskasvatuksen tehtävä on ohjata ja osallistaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian turvalliseen ja monipuoliseen käyttöön. Monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukemisen tavoite on edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Näitä taitoja tarvitaan arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. (Opetushallitus, 2019, s. 26, 33, 26)

Varhaiskasvatuksessa ikätasoisia monipuolisia taitoja ovat mediasuhteen- ja kokemusten käsittelyssä tarvittavat turva- ja tunnetaidot, sosiaaliset taidot ja median vastaanottamisen ja tuottamisen taidot. Valmiita paketteja hyvään mediakasvatukseen ei ole olemassa, vaan ammatillisuutta on se, että uusista asioista muokataan omaan yhteisöön sopivia kokonaisuuksia. Varhaiskasvatyüksiköissä mediakasvatusta ei tehdä yksin, vaan se on koko kasvatusyhteisön vastuulla ja sen onnistumiseen kaikki voivat vaikuttaa.

Varhaiskasvatustiimin tulee muokata omat tavoitteet, keinot ja välineet perustuen työyhteisön arvokeskusteluun mediakasvatuksesta. (Salomaa, 2017, s. 8, 10, 14, 17). On myös tärkeää tiedostaa, että mediakasvatuksen tavoitteet riippuvat siitä, mitä medialukutaidolla missäkin tilanteessa tarkoitetaan (Palsa, 2016, s. 50).

Mertala (2020) haluaa korostaa sitä, että vaikka kuinka puhutaan siitä, miten lapset ovat diginatiiveja, niin todellisuudessa heidän teknologiset tiedot ja taidot ovat kapea-alaisia ja tarvitsevat aikuisen ohjausta. Esimerkiksi iso osa lapsista käyttää internettiä päivittäin ja tunnistaa ja osaa yhdistää internetin laitteisiin, mutta internetin tekninen ymmärrys puuttuu. Internet on lapsille samanaikaisesti päivittäisessä käytössä mutta on näkymätöntä

sekä aineetonta. Näiden teknologisten asioiden äärellä lapset tarvitsevat aikuisten ohjausta. (Mertala, 2020, s. 21) Mertala on erotellut myös muutamia tärkeitä yleisiä varhaiskasvatuksessa huomiota kaipaavia toimintaperiaatteita koskien tieto- ja viestintäteknologiaa. Ne koskevat laitteistoa, pedagogisuutta sekä leikin merkitystä. Koska varhaiskasvatuksen tehtävä on mahdollistaa lasten taidollinen osaaminen arjessa, on tärkeää, että varhaiskasvatuksen oppimisympäristössä on teknologiaa, laitteistoa ja ohjelmia, jotka ovat lapsilla käytössä myös kotona. Kasvattajien tulee ymmärtää lasten kiinnostuksen kohteet arvokkaina ja yhdistää oma pedagoginen toiminta osaksi niitä kiinnostuksen kohteita, kuitenkin unohtamatta sitä, että leikki ohjaa oppimisprosessia. (Mertala, 2015, s. 52) Myös Mustola ja Rissanen (2017) puoltavat ajatusta, ettei lapsia tule nähdä liian diginatiiveina. Lasten nykyopetusta ei tule muuttaa radikaalisti, vaikka lapset ovat taitavia tekemään asioita yhtäaikaisesti ja oppivat eritavoin kuin ennen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että lapset osaavat asioita valmiiksi. Lapset hallitsevat median teknisen käytön aikuisia paremmin, mutta tarvitsevat kasvattajia mediasisällön kriittiseen lukemiseen ja tulkitsemiseen. (Mustola & Rissanen, 2017, s. 312)

4 AMMATILLINEN ITSENSÄ KEHITTÄMINEN JA AMMATTITAITON YLLÄPITÄMINEN

Työhyvinvointi koostuu mielekkästä työstä, osaamisesta ja onnistumisen kokemuksista. Työhyvinvointia on psyykinen ja fyysinen toimintakyky ja niiden ylläpitäminen. Tärkeässä roolissa ovat myös arvostava ja oikeudenmukainen johtaminen, työyhteisön hyvä ilmapiiri sekä toimiva yhteistyö ja toimintaympäristö. Työhyvinvointia voidaan edistää tukemalla henkilöstön työn hallintaa ja olla tukena sovittamaan tätä työn vaatimuksia vastaavaksi. Hyvinvointi on osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja ympäristöön. Työhyvinvointi on osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Suonsivu, 2018, s. 138, 140) Vaikuttamisen mahdollisuus luo innostuneisuutta, vahvistaa sitoutuneisuutta sekä halua kehittää itseään ammatillisesti (Mustamäki, 2020, s. 30-31).

Työelämän myönteisyyttä ja sitä vahvistavaa työtettä kutsutaan voimaannuttavaksi tavaksi tehdä työtä. Työntekijöiden inhimillisyys, vahvuudet, voimavarat ja motivaatio otetaan huomioon työyhteisön toiminnan kehittämisessä. Voimaannuttavaan työkuulttuuriin kuuluu ratkaisukeskeinen ja työyhteisön yhteistyötä painottava toiminta. Työntekijöiden

voimaantumiseen vaikuttavat työntekijöiden tavoitteet, usko ja ymmärrys omista taidoista sekä tunteet. Henkilökohtaisella tasolla tämä tarkoittaa tunnekokemusta hyväksytyksi tulemisesta, pysähtymistä asioiden äärelle sekä arvojen ja itselle merkityksellisten asioiden arvioimista. Tällöin työntekijältä löytyy rohkeutta muuttua tarpeen niin vaatiessa, itsetuntemusta sekä ymmärrystä ja arvostusta itseään kohtaan. Henkilöstö pystyy kokemaan työnsä voimaannuttavana, kun heillä on selkeä työkuva, turvallinen ja välittävä työyhteisö jossa dialogi toteutuu. Työyhteisössä vallitsee luottamus toisiin ja asioista keskustellaan ja kaikkia kuunnellaan. Tällaisissa työyhteisöissä kaikilta löytyy myös yhteinen halu kehittyä. Kun työntekijöillä on tahto ja halu voida paremmin ja kehittää työyhteisöä, on työhyvinvoinnin ylläpitämisellä ja kehittymisellä hyvät mahdollisuudet. Henkilöstön voimaantumisen seurauksena työyhteisössä lisääntyy halu tehdä hyvää ja tuloksellista työtä, osaamispääoma lisääntyy ja sairaspöissaolot vähenevät. Hyvin toimivan työyhteisön toiminta perustuu vuorovaikutuksellisiin ja asenteellisiin asioihin sekä asiaosaamiseen. Työn tekemisen perusedellytyksenä on, että perusasiat ovat kunnossa. Tärkeimmässä roolissa kuitenkin ovat henkilöstö asenteet, motivaatio sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot. (Pakka & Rätty, 2010, s. 9-10)

Oman ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen on osa elinikäistä oppimista, joka vaatii työntekijöiltä ponnisteluja, uuden oppimisen arvostusta ja halukkuutta (Liukkonen, Seppänen & Simola 2019, s. 44). Työssäoppimisessa tulee ottaa monipuolisesti huomioon työntekijöiden yksilölliset taustat sekä ympäristön sosiaaliset olosuhteet. Työntekijän toimijuudella on merkitystä yksilön ammatillisen identiteetin rakentumisessa. Muutoksien tuominen osaksi työtä asteittain, yksilöllisyyden korostaminen ja henkilöstön osallistaminen muodostavat henkilöstölle tunteen vaikuttamismahdollisuuksistaan. Työelämän muutokset ovat aina yksilöllinen prosessi, johon tulee saada yksilöllistä tukea. Henkilöstön jaksaminen ja ammatillisen identiteetin tukeminen työelämän muutoksissa on tärkeää huomioida, jotta pystytään uudistamaan ammatillisuutta. (Vähäsantanen, 2014, s. 131-132) Uudenlaisten toimintatapojen ideoiminen ja kokeileminen vaatii työntekijöiltä itsensä haastamista sekä epävarmuuden ja joidenkin tekijöiden hallitsemattomuuden sietämistä. Työntekijöiden tulee osata myös tehdä valintoja ja osata luopua jostain. (Mustola & Rissanen, 2017, s. 312)

4.1 Tulevaisuuden työelämätaidot

Tehyn mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten osaamistarpeita tulee ennakoida. Osaamistarpeisiin vaikuttaa tulevaisuuden kuva, eli se, miten työelämä muuttuu tulevaisuudessa. Ammatin sisältö ja työn edellyttämä osaaminen tulee olla tasapainossa. Tehyn mukaan sosiaali- ja terveyden huollon yleisiä osaamistarpeita ovat muun muassa teknologinen- ja digiosaaminen sekä vuorovaikutuksen ymmärtäminen erilaisten ohjelmistojen ja laitteiden välillä. (Coco & Kurtti, 2018, s. 6, 14)

Vuonna 2010 on tutkittu verkkokyselyn avulla eri alojen asiantuntijoiden näkemystä tulevaisuuden, vuodelle 2020 asti ulottuvia, tarvittavia taitoja sekä osaamisesta ja tietotekniikan roolista tulevaisuuden osaamisen edistäjänä. Tuloksena linjattiin, että keskeinen taito oli tietotulvan hallinta, sisältäen tiedon määrän ja laadun. Tiedon määrän ja luonteen ennustettiin muuttuvan niin, että sen hallinnalla nähtiin olevan merkittäviä vaikutuksia ammatilliseen osaamiseen, itsensä kehittämiseen ja yleiseen hyvinvointiin. Vuonna 2010 asiantuntijat olivat sitä mieltä, että vuonna 2020 tietoa tullaan käsittelemään ja luomaan yhdessä tietotekniikkaa apuna käyttäen ja ajasta ja paikasta riippumattomat työvälineet ovat osa opetusta. (Salo, Kankaanranta, Vähähyppä & Viik-Kajander, 2011, s. 22-23, 38-39)

Uusi tutkimustieto varhaiskasvatuksesta pistää varhaiskasvatuksen ammattilaiset muokkaamaan omia käytäntöjään ja tapoja, jotta lapselle voidaan taata laadukasta varhaiskasvatusta. Uuden omaksuminen ei kuitenkaan tarkoita kaiken hyvän ja toimivan poistamista. Hyvät pedagogiset käytänteet luovat varhaiskasvatuksen perusarvot ja uutta luodaan osaksi sitä. Koivula, Siippainen ja Eerola-Pennanen (2017) ovat sitä mieltä, että uuden tutkimustiedon antamat uudet käytänteet eivät tule osaksi arkea, jos kasvattajilla ei ole aikaa pohtia ja sisäistää sitä, mitä uusi asia heidän kohdallaan konkreettisesti tulee tarkoittamaan. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen, 2017, s. 11-12) Peltolan ja Hambergin (2018) tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen arkinen kiire muodostaa jatkuvasti muuttuvan työympäristön, jossa jokainen kasvattaja joutuu käyttämään itsensä johtamisen taitoja toteuttaakseen laadukasta varhaiskasvatusta. Kasvattajien tulee suunnitella ja hallita omaa työntekoaan ulkoisista tekijöistä, kiireestä huolimatta. (Peltola & Hamberg, 2018, s. 91-92)

Murcian, Campbellin ja Arandan (2018) tehdyssä tutkimuksessa linjattiin, että nopeasti kehittyvän tekniikan takia opettajat voivat kokea uupumusta pohtiessaan sopivia digitaalisia oppimistapoja. Opettajilla, joilta vaaditaan digitaalisia taitoja, tulee olla myös tarvittavat taidot ja tiedot niitä opettaakseen. Murcia ym., viittaavat myös White ja Le Cornuun vuodelta 2011, joiden mukaan opettajien tulee olla sekä henkilökohtaisella että ammatillisella tasolla valveutunut digitaaliseen oppimiseen. Ammatillista oppimista tulee tulevaisuudessa parantaa. (Murcia, Campbell & Aranda, 2018)

4.2 Laadun indikaattorina ammatillinen vuorovaikutus

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus on luonut laatuindikaattorit, joiden on tarkoitus luoda selkeä ja kansallisesti yhtenäinen kuvaus siitä, millaista varhaiskasvatuksen tulee olla, jotta sen voidaan sanoa olevan laadukasta sekä lapsen edun mukaista. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2019, s. 3, 5) Yksi varhaiskasvatuksen prosessien laatua kuvaava indikaattori on henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus ja monialainen yhteistyö.

Pedagogiikan toteutuminen on riippuvainen henkilöstön ammatillisesta vuorovaikutuksen laadusta ja määrästä. Henkilöstön ja lasten välinen vuorovaikutus on laadukkaampaa niissä päiväkodeissa, missä toimintakulttuuri on rakentavaa sekä monipuolista ja missä henkilöstöllä on mahdollisuus jatkuvaan ammatilliseen itsensä kehittämiseen. Henkilöstön tulee tunnistaa ammatilliset velvoitteet osana varhaiskasvatustyötä. (Vlasov, Salminen, Repo, Karila ym., 2018, s. 60-61)

Leskisenoja (2019) linjaa, että positiivisen psykologian myönteisyyttä tarvitaan, sillä ihmisiin vaikuttaa psykologinen ilmiö nimeltään negatiivisuuden vinouma. Tämä saa ihmiset luonnostaan antamaan enemmän painoarvoa negatiivisille kuin positiivisille asioille. Negatiiviset tunteet, kokemukset ja tiedot ovat hyvin voimakkaita, joten ihmisten tulee tietoisesti vahvistaa ja korostaa asioita positiivisuuden kautta. (Leskisenoja, 2019, s. 18-19) Henkilöstön tulee tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa toimii mallina lapsille (Opetushallitus, 2019, s. 28.) Vain laadukas varhaiskasvatus tuottaa lapsille myönteisiä vaikutuksia. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kriteereinä toimii henkilöstön koulutustaso ja monipuolinen osaaminen. Sen lisäksi, että omaa ammatillista osaamista päivitetään säännöllisesti, tulee jokaisessa varhaiskasvatustiimissä linjata yhteisesti, miten

juuri siinä lapsiryhmässä pidetään kiinni korkealaatuisen varhaiskasvatuksen kriteereiden täyttymisestä. (Leskisenoja, 2019, s. 32)

Varhaiskasvatuksen työntekijät tekevät työtään koko persoonallaan. Kasvatustyöhön vaikuttavat kasvattajan omat arvot, uskomukset ja käsitys lapsesta, oppimisesta ja kasvusta. Kasvattajilta vaaditaan ammattimaista, nopeaa reagointia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa lasten kanssa toimiessa. Kasvattajan tulee tiedostaa, millaisia vuorovaikutustilanteita varhaiskasvatuksessa tapahtuu ja millaista kasvatuksellista tai ohjauksellista tukea lapsille tulee milloinkin tarjota. Pedagogisesti taitavalla kasvattajalla on taito tarkoituksenmukaisesti suunnitella ja toteuttaa varhaiskasvatuksen vaatimuksien mukaista toimintaa, ottaen huomioon lasten yksilölliset tarpeet. Pedagogisesti taitava kasvattaja osaa toimia sensitiivisesti vuorovaikutustilanteissa lasten kanssa. (Salminen, 2017, s. 168) Korkeatasoisen varhaiskasvatuksen takaa koulutettu henkilöstö sekä tekemällä ja kehittämällä sen toiminnan arviointia. Kun yhteiskunta kehittyy, tulee varhaiskasvatuksen kehittyä osana kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. (Eerola-Pennanen, Vuorisalo & Raittila, 2017, s. 27-28, 35) Jokaisen kasvattajan tulee löytää omat tavat vahvistaa lasten digitaalisessa mediakulttuurissa tarvitsevia taitoja ja tietoja. Laadukkaan mediakasvatuksen perustan luo kasvattajat, joilla tulee olla halua omaan ammatilliseen kehittymiseen sekä aitoa kiinnostusta lasten kulttuuriin. (Valkonen, 2017, s. 8)

4.2.1 Esimiehen rooli ja vastuu

Oppimista edistävän ilmapiirin luominen tarkoittaa koko työyhteisön ilmapiirin kehittämistä. Esimiehen vastuulla on henkilöstön keskinäisen yhteistyön edellytysten tukeminen ja parantaminen sekä esimiehen ja henkilöstön välisen vuorovaikutussuhteen ylläpitäminen ja parantaminen. Esimiehen tehtäviin kuuluu ryhmän, eli henkilöstön, kokonaisuosaamisen tukemista ja hahmottamista. Esimiehen tehtävänä on myös auttaa henkilöstöä hahmottamaan toiminnan tilaa ja tavoitteita. Yksilötasolla tämä tarkoittaa työntekijän tukemista oman osaamisen kanssa, minkälaisia oppimistarpeita- ja tavoitteita hänellä on sekä huomioida syitä oppimistarpeille sekä niiden vaikutukselle organisaatioon. (Viitala, 2005, s. 313, 316) Varhaiskasvatuksen henkilöstöä osallistava toimintakulttuurin synty ammatillisen keskustelun ylläpitämisestä. Johtajan tulee tukea toimintakulttuurin kehittymistä sellaiseksi, missä osaamista kehitetään ja jaetaan. Johtajan vastuulla on se, että

työkäytänteet tehdään näkyviksi ja havainnointi- ja arviointityötä tehdään säännöllisesti. (Opetushallitus, 2019, s. 29) Vastavuoroinen kommunikointi henkilöstön ja esimiehen välillä on ensiarvoisen tärkeää ammatillisen itsensä kehittämisen näkökulmasta. Kehittyminen, tukeminen ja vaikuttaminen tarvitsevat aktiivista ja oma-aloitteista henkilöstöä, jotta se tukee henkilöstön ammatillista toimijuutta. (Mustamäki, 2020, s. 31)

Jotta mediakasvatus on osa pedagogista arkea, edellyttää se koko työyhteisöltä sitoutumista ja keskustelua työn arvoista ja sen päämääristä. Tavoitteellisen ja mediapedagogisen keskustelun ylläpitäminen on aina johtajan vastuulla. Tavoitteellinen mediakasvatus vaatii johtajuutta ja pysyvästi vaikuttavia tuloksia saadaan pitkäjänteisellä kehittämisellä jokapäiväisissä arjen hetkissä. Johtajan tehtävänä on toimia kuuntelijana, jonka kautta työntekijät peilaavat ajatuksia ja ideoita omaan työhön sopivista mediakasvatuksen kehittämis- ja toimintatavoista. Johtajan tulee valaa uskoa kasvattajiin ja tukea heitä, kun he ottavat kasvatuksen uusia elementtejä osaksi arkea. Esimiehet voivat hahmottaa mediapedagogiikan toteutumisen omassa työyhteisössään esimerkiksi osallisuuden ja sitouttamisen näkökulmasta. Tiedetäänkö työyhteisössä mitä ollaan tekemässä ja mitä mediakasvatus tarkoittaa omassa työssä sekä onko kaikilla mahdollisuus ilmaista näkemyksensä ja osallistua suunnitteluun. Esimiesten on hyvä myös muodostaa näkemys erilaisista oppijoista työyhteisössään. Mediapedagogiikkaa voidaan kehittää myös useiden kasvatusyhteisön yhteistyön tuloksena, jolloin saadaan muun muassa vertaistukea sekä ideoiden jakamista. (Salomaa, 2017, s. 17- 19)

5 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Vuonna 2010 Keski-Uudenmaalla ja Hämeenlinnassa tutkittiin varhaiskasvatusryhmissä käytettävän informaatioteknologian käyttöä ja määrää. Tuloksista selvisi, että 88 prosentilla ryhmistä, käyttö oli vähintäänkin huonoa ja vain yhdellä prosentilla käyttö oli runsasta. Perhepäivähoitajista 70 prosenttia ei käyttänyt informaatioteknologiaa lainkaan ja ketään ei käyttänyt sitä paljon tai runsaasti. Reunamo (2014) linjasi tällöin, ettei informaatioteknologia näkynyt varhaiskasvatuksessa vuonna 2010. Vuonna 2012 tehtiin samoihin yksiköihin laadunarviointia ja käsitteistö laajennettiin informaatioteknologiasta mediakasvatukseen, jotta nähtiin, onko käsitteellä vaikutusta ryhmien itsearviointiin. Tulokseksi saatiin kuitenkin,

ettei mediakasvatuksen ja informaatioteknologian käyttämisen aste juuri eronnet toisistaan. Mediakasvatusta käsiteltiin 90 prosentissa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa enintään jonkin verran. Reunamo päätteli tällöin, että koska mediakasvatus varhaiskasvatuksessa koettiin vieraaksi, niin kuvastaa tämä henkilöstön heikkoa tietoisuutta siitä. (Reunamo, Söderqvist & Tanner, 2014, s. 162-163, 165) Myös vuonna 2016 julkaistusta Valtiovarainministeriön raportista ilmeni, että Suomen kuntien ja varhaiskasvatusyksiköiden välillä oli suuria eroja teknologisen kasvatuksen toteuttamisessa ja kehittämisessä (Karjalainen, Korhonen, Kytölä, Vikberg, ym., 2016, s.14)

5.1 Sukupolvien erot tietotaidoissa

Eri sukupolven ihmiset kokevat ja ymmärtävät median eri tavoin. On tärkeää tiedostaa, ettei media vaikuta ja muovaa ainoastaan nuorten sukupolven elämää vaan vaikutus ulottuu kaikkien sukupolvien edustajien arkeen ja elämäntapaan. Wilskan (2018) mukaan puhe digitaalisesta kuilusta tulee tulevaisuudessa häviämään tämän takia. Kaikki sukupolven edustajat joutuvat määrittelemään suhdettaan digitaaliseen mediaan aina uudestaan, kun kehityksen myötä tulee uutta tekniikkaa ja mahdollisuuksia. (Wilska, 2018, s. 36, 50). Aikuisväestö ei välttämättä ole koulutautunut mediataitoihin. Tästä johtuen suhde mediaan on voinut muodostua tunnepohjalle ja se voi olla epäileväinen ja hyvin kriittinen. (Suonsivu, 2018, s. 137) Lapset ja nuoret eivät tunne samaa aikaa aikuisväestön kanssa, vaan suhtatutuvat uuteen teknologiaan pelottomasti, ilman ennakkoluuloja ja kokeilevasti. Salasuo, Merikivi ja Myllyniemi viittaavat Adam Thieriin, jonka mukaan uusien teknologien juurtuminen ei aiheuta aikuisissa huolta lapsista ja nuorista, vaan huoli kohdistuu muutoksen aiheuttamaan epävarmuuteen ja voimattomuuteen (Salasuo, Merikivi & Myllyniemi, 2019, s. 136, 142). Mediakasvatus ei saa kuitenkaan olla kiinni kasvattajien kiinnostuksesta, vaan kasvattajien vastuulla on pyrkiä edistämään tasavertaisesti lapsien mahdollisuuksia mediankäyttöön (Ahonen, 2017, s. 57). Varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät välttämättä koe hallitsevansa lasten nykyistä mediaympäristöä, mutta tämä asettaa lapset tasavertaiseen dialogiin, missä lapsikin saa toimia asiantuntijana (Mustola & Rissanen, 2017, s. 312).

Peltola & Hamberg (2018) Tampereen yliopistolta tekivät tutkimuksen liittyen varhaiskasvattajien asenteisiin digitaalisia oppimisympäristöjä kohtaan. Tutkimukseen

osallistuneet kertoivat työyhteisössä esiintyvistä vastarinnasta tablettityöskentelyä kohtaan, joka ilmeni esimerkiksi tekemättä jättämisenä tai toiminnan toteuttaminen koettiin haastavaksi. (Peltola & Hamberg, 2018, s. 93) Koivulan ja Mustolan (2017) tekemän tutkimuksen mukaan, iäkkäimmät työntekijät kokivat taas heikkoa teknologista identiteettiä ja he kaipasivat nimenomaan koulutusta laitteiston käyttöön. Nuoremmat työntekijät taas jäivät kaipaamaan pedagogisten näkökulmien jakamista ja ajatustenvaihtoa eri-ikäisten kollegoiden kanssa. (Koivula & Mustola, 2017, s. 45-46).

5.2 Digitaalisen ajan lapsuus

Lapsuus ennen internetiä on hyvin erilainen, kuin lapsuus nyt on. Digitalisaation myötä kaikkien, niin lasten kuin aikuisten, mediankulutus on lisääntynyt runsaasti. Lähes kaikki mediasisältö on nykyään kytketty internettiin ja niitä käytetään erilaisten mediavälineiden kautta. Sosiaalinen media mahdollistaa myös omien ajatusten jakamisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ympäri maailmaa. Kasvattajat voivat aliarvioida nykylapsuutta, vaikkakin digitalisaation tuomat muutokset vaikuttavat niin lapsiin kuin aikuisiin. Kritiikkiä aiheuttaa niin fyysisen liikkumattomuuden, ruutujen äärellä vietetyn ajan sekä peliriippuvuuden lisääntyminen. Näistä huolimatta, indikaattorien perusteella Suomessa voidaan koko ajan paremmin. Kehityskohteet tulee tietenkin tunnistaa ja niistä keskusteleminen on tärkeää. Näihin haitallisiin vaikutuksiin ei voida kuitenkaan vaikuttaa poistamalla lapsilta teknologian kehityksen mahdollistamat uudet mahdollisuudet. (Tossavainen, 2018, s. 66) Mertala & Salomaa, 2019, myöntävät, että yleiseen huolipuheeseen on ihmisten helppo lähteä mukaan, mutta vastuullisen kasvattajan tulee pystyä pysähtymään asian äärelle ennen johtopäätösten tekoa. Mediakasvatuksen tulee olla tietoisista ja tiedostavaa toimintaa, jossa kasvattajat pystyvät suhtautumaan kriittisesti ympäröivää maailmaa sekä omia ennakkoluuloja kohtaan. Kasvattajien tulee olla kasvatustietoisia, jolla tarkoitetaan kasvattajien kykyä muuttamaan omia käsityksiään uuden ja perustellun tiedon äärellä. (Mertala & Salomaa, 2019, s. 15)

6 TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

Opinnäytetyön tuotoksena tuotetun oppaan haluttiin toimivan henkilöstön pedagogisena tukena teknologiakasvatuksen saralla. Sen haluttiin palvelevan kokonaisvaltaisesti tämän

hetkisiä tarpeita, joita henkilöstöllä mahdollisesti oli. Tätä varten tehtiin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tutkimuksen aikana syntyneen tiedon ja sen merkityssuhteen tulkitsemista ja sitä kautta uuden tiedon luomista tutkittavasta asiasta. Tutkimuksen tulkinta on tutkimuksessa ilmenneiden merkityssuhteiden tulkitsemista, eli tarkoituksena ei ole ratkaista mitään vaan luoda toimintaperiaatteita, tietoa tai erilaisia kuvauksia tutkittavasta asiasta. (Vilkka, 2015, s. 120).

6.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tutkimuksen lähtökohtana oli ymmärtää, miten ja millaisella tiedolla varhaiskasvatuksen henkilöstöä voidaan auttaa kehittämään ja ylläpitämään omaa ammattitaitoaan koskien teknologista kasvatusta. Tutkimuksen avulla pyrittiin saamaan mahdollisimman kattava kuva tieto- ja viestintätekniiikan roolista jokapäiväisessä arjessa. Tietoa haluttiin myös siitä, missä henkilöstö koki tarvitsevansa vielä koulusta sekä tukea. Tutkimuskysymyksenä toimi ”Millainen on varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelma henkilöstön näkökulmasta?”. Opinnäytetyön toiminnallisena osuutena tuotettiin opas, jonka sisällysluettelo on tämän työn liitteenä numero kaksi.

6.2 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen teossa on käytetty laadullisen tutkimuksen aineiston hankintamenetelmänä kyselylomaketta. Kyselylomaketta käytetään silloin, kun tavoitteena on suppean ja rajatun tutkimusongelman, esimerkiksi mielipiteen, näkemyksen, käsityksen tai kokemuksen, kuvaaminen (Vilkka, 2015, s. 123). Tutkimus oli lähtökohtaisesti tarkoitettu tehtäväksi lomakehaastatteluna, mutta olosuhteiden muutoksesta johtuen, jouduttiin se vaihtamaan kyselylomakkeeksi.

Onnistunut kysymysten asettelu on erittäin tärkeää tutkimuksen onnistumisen kannalta. Kysymykset tulee rakentaa tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti ja tukea tutkimuksen tavoitetta alusta loppuun. (Valli, 2015, s. 42-43). Tutkijan tulee ymmärtää tutkittava ilmiö ja miten vastaajat voivat ymmärtää ja kokea kysymykset (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne, Paavilainen, 2014, s. 101-102). Kyselylomakkeen kysymyksiä työstettiin pitkäjänteisesti, koska haluttiin, että jokainen asetettu kysymys tuki tutkimuskysymystä. Kysymykset käytiin yksityiskohtaisesti läpi, koska oli tärkeää tiedostaa, miksi jotain tiettyä

asiaa kysyttiin ja millaista tietoa annettu vastaus tulee mahdollisesti antamaan. Lomakkeeseen muodostui yhdeksän kysymystä, joiden koettiin vastaavan tutkittavaan ilmiöön.

Kyselyn sisällön aiheiksi muodostuivat tieto- ja viestintäteknologian käyttö arjessa, tekniset ja tiedolliset taidot, koulutus ja tulevaisuuden tarpeet. Haastattelu on liitteenä numero yksi. Kyselyyn valittiin 15 kunnan varhaiskasvatusyksikön työntekijää. Tutkimuksen oli tarkoitus sisältää sekä toiminnallinen että kirjallinen osuus. Sen hetkisistä vallitsevista olosuhteista johtuen, toiminnallinen osuus jouduttiin kuitenkin vaihtamaan kirjalliseen muotoon, sisällyttäen se kyselylomakkeeseen.

6.3 Analyysimenetelmä

Tutkimuksen aineisto analysointiin laadullisen, aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, teemoittaen. Sisällönanalyysi on kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analysoimista, jossa tutkimusaineistosta luodaan teoreettinen kokonaisuus. Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa asiaa ja tutkimuksen analyysin tehtävä on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysin tehtävä on järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään informatiiviseen muotoon. Teemoittelu on laadullisen analyysin menetelmä, jossa tutkimusaineistosta nostetaan esille toistuvasti esiin nousseita kokonaisuuksia ja mitä niistä on kerrottu. Analyysi etenee teemojen nostamisesta ryhmiksi ja tätä kautta uuden tiedon työstämiseen. Teemoittelun tavoite on luoda tutkimuksen aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. Tuomi ja Sarajärvi viittaavat Miles ja Hubermaniin vuodelta 1994, joiden mukaan aineiston analyysin vaiheet jaetaan kolmeen osaan. Ensin aineisto redusoidaan, jolla tarkoitetaan aineiston pelkistämistä ja tutkimuksen kannalta epäoleellisen poistamista. Pelkistämisen jälkeen se klusteroidaan, eli ryhmitellään. Ryhmittelyssä aineiston alkuperäiset sisällöt käydään tarkasti läpi ja samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään omiksi luokiksi. Lopuksi tehdään abstrahointi, jolla tarkoitetaan aineiston käsitteellistämistä. Tällöin aineistosta rajataan kaikki tutkimukseen liittyvä oleellinen tieto ja niistä luodaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 79, 89-90, 92-93)

6.4 Tutkimuksen analyysin toteutus

Aineiston analysointi aloitettiin vastauksien läpi lukemisella useaan otteeseen. Aineiston pelkistäminen tuotti selkeät teemat, jotka nousivat toistuvasti esille vastauksissa. Koska osallistujia oli pyydetty perustelemaan omia vastauksia, oli vastauksien tulkitseminen työläs prosessi. Jotta alkuperäiset vastaukset pystyttiin säilyttämään koskemattomina, kirjattiin kaikki vastaukset erilliselle paperille. Eri värejä apuna käyttäen, aineistoa lähdettiin rajaamaan ja ryhmittelemään.

Aineistosta esiin nousseet teemat pystyttiin ryhmittelemään ja ryhmiä nousi ensin peräti kymmenen kappaletta. Ne olivat laitteiston määrä ja toimivuus, henkilöstön tv-taidot, kyky nähdä tvt osana varhaiskasvatuksen kokonaisuutta, asenne, motivaatio ja rohkeus, auttaminen ja koulutus, ideoiden jakaminen, tv:n pedagoginen käyttö, tvt työvälineenä ja tvt:n tarkoituksen ymmärtäminen.

Aineistoa lähdettiin käymään tämän jälkeen uudestaan läpi, jotta analyysistä saataisiin tiiviimpi ja ymmärrettäisiin, mitkä asiakokonaisuudet voitiin tulkita tarkoittavan samaa. Tuloksien toistuva lukeminen tuotti tulosta, sillä pian huomattiin, että edellä mainituissa teemoissa alkoi näkyä tiettyjä yhtäläisyyksiä ja niitä pystyttiin yhdistämään isommiksi ja yhtenäisimmiksi kokonaisuuksiksi. Taulukossa numero yksi on esitetty aineiston kolme lopullista ryhmää ja niiden toistuvuus aineistossa lukumäärinä.

Taulukko 1 Aineiston ryhmittelyssä nousseet teemat ja niiden toistuvuus.

RYHMÄ	AIHEIDEN TOISTUVUUS LUKUMÄÄRINÄ
Asenteet ja pelot	76
Pedagoginen tietous	75
Laitteisto	57
YHTEENSÄ	208

6.5 Opinnäytetyön toiminnallisen osan toteutus

Kuten aikaisemmin tässä työssä selvitettiin, Opetushallituksen laatima varhaiskasvatussuunnitelma perusteet, 2018, määrittelevät mistä osa-alueista

varhaiskasvatuksen laaja-alaisen oppimisen kokonaisuus muodostuu. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014, taas määrittelevät perusopetuksen laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuden vuosiluokille 1-9 sekä esiopetukselle (Opetushallitus, 2020, s. 7, 17). Tämän takia varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelmaa päivitettäessä tuli huomioida sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 sekä esiopetuksen osalta myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

Tämän oppaan luomista varten taustatyötä tehtiin runsaasti eri kuntien tv-t-strategioihin ja tv-suunnitelmiin tutustuen. Tieto- ja viestintäteknologian erilaiset strategiat sekä suunnitelmat vaihtelevat kuntakohtaisesti, eikä niille ole luotu valtakunnallista velvoittavaa kehystä. Tietotaidolliset tavoitteet on voitu jakaa erilaisiin taitoihin kuten näppäin- ja tekstinkäsittelytaidot, esitysgrafiikka, ohjelmiston käyttö, kuvankäsittely, valokuvaus, videointi ja editointi, ohjelmointi, sähköposti- ja pilvipalvelut, tietoturva, säännöt ja etiketti, tiedonhaku sekä työskentelyergonomia. Tavoiteltavia taitoja jaettiin myös pienempiin kokonaisuuksiin kuten käytännön taidot ja oma tuottaminen, vastuullinen ja turvallinen toiminta, tiedonhallinta sekä tutkiva ja luova työskentely sekä vuorovaikutus ja verkostoituminen.

Tutkimuksen tuloksien analysoinnin jälkeen lähdettiin päivittämään kunnan varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelmaa sekä tekemään siitä opasta. Oppaan teko lähti liikkeelle sen sisällysluettelon laatimisesta ja tietyistä kunnan vaatimista kriteereistä, joita heidän oppaidensa tulee noudattaa. Kunnan tiedotteiden, erilaisten informatiivisten lehtisten ja oppaiden tulee noudattaa heidän laatimaa tarkkaa ohjeistusta liittyen niin käytettävään ohjelmistoon kuin ulkonäköön. Taitotyössä tulee myös käyttää kunnan omaa kuvapankkia ja kunnan logon käyttö vaatii tietyt kriteerit.

6.6 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimustyötä ja sen kulkua määrittelee sille asetetut yleiset eettiset periaatteet ja normit. Tutkijan tulee noudattaa tutkimusetiikkaa, jolla tarkoitetaan eettisesti vastuullisten toimintatapojen noudattamista ja edistämistä tutkimustoiminnassa. Tutkimusetiikka sisältää myös tieteeseen kohdistuvien loukkausten ja epärehellisyyden tunnistamista ja sen torjumista. Uskottavuus perustuu tutkijoiden noudattamaan hyvään tieteelliseen

käytäntöön. Tutkimuksen eettisyydessä on kyse tutkimuksen laadusta ja laadukkaan tutkimuksen yhtenä tunnuspiirteenä voidaan pitää tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta. Tutkijan tulee tietää mitä hän on tekemässä ja sen tulee näkyä raportoinnissa. Sisäisen johdonmukaisuuden lisäksi laadun kannalta tärkeässä asemassa on myös käytetty lähdekirjallisuus sekä miten sitä on käytetty. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.109-111) Tämän opinnäytetyön teossa on kunnioitettu tieteellisen tutkimuksen tutkimusetiikkaa.

Tutkimuslupa ja suostumus kyselylomakkeiden vastausten käyttöön on saatu ennen tutkimuksen tekoa. Osallistujille lähetettiin kyselylomakkeen yhteydessä tiedoksi tutkimuksen lähtökohdat, tarpeet sekä vastauksien käyttötarkoitus. Tutkimuksen aineisto kerättiin käyttäen kyselylomaketta ja lomakkeen sisältöä työstettiin pitkäjänteisesti laadukkaan kyselylomakkeen luomiseksi. Kyselylomake lähetettiin osallistujille sähköisesti. Osallistajat täyttivät lomakkeen kirjallisesti ja postittivat sen tutkijalle nimettömänä. Niitä kyselylomakkeita, jotka palautettiin ohjeistuksen vastaisesti tai muulla tavoin henkilöllisyyden virheellisesti paljastaen, ei käytetty tähän tutkimukseen eikä niitä ole huomioitu tuloksissa. Tutkimuksen osallistujien yksityisyyden suoja toteutuu tässä opinnäytetyössä ja heitä ei voida yhdistää omiin vastauksiin tai tiettyihin varhaiskasvatuksen yksiköihin. Kerätty aineisto tullaan hävittämään asianmukaisesti opinnäytetyöprosessin päätyttyä.

Aineiston analyysi tehtiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä apuna käyttäen ja tutkimus on toistettavissa missä tahansa varhaiskasvatusympäristössä. Tutkimuksen tekoa varten on tutustuttu ajankohtaiseen varhaiskasvatuksen tutkimustietoon liittyen tieto- ja viestintäteknologiaan sekä digitaaliseen mediakulttuuriin ja niitä on peilattu tehdyn tutkimuksen tuloksiin.

Tehty tutkimus tuotti pyydettyä informaatiota varhaiskasvatuksen henkilöstön nykyisistä tieto- ja viestintäteknologisista tietotaidoista ja tarpeista. Tutkimuksesta saatua tietoa tullaan jatkotyöstämään kunnan varhaiskasvatuksen teknologiakasvatuksen kehitystyössä. Lisäksi jatkotutkimus luodun oppaan käytöstä arjessa olisi tulevaisuudessa mahdollista. Aineistosta nousi esiin kolme isompaa kokonaisuutta, jotka huomioitaessa muodostavat kattavan näkemyksen siitä, mitä tulee ottaa huomioon uudessa varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelmassa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on suhteellisen hyvät perustaidot, mutta tieto- ja viestintäteknologian pedagogiseen käyttöön toivotaan lisäkoulutusta.

Vastaajat korostivat sitä, miten oppimisympäristön tulee olla teknologiaan positiivisesti suhtautuva, henkilöstön toinen toisiaan kannustava ja toimivia, hyviä, ideoita tulee jakaa.

Vastaajien mukaan henkilöstön tulee ymmärtää mistä teknologiakasvatuksessa on kyse, jotta he pystyvät näkemään sen luomat mahdollisuudet. Vastauksissa korostui tieto- ja

viestintäteknologian velvoittavuus Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Laitteisto ja ohjelmisto, niiden määrät ja toimivuudet ovat tärkeässä roolissa lasten mediakasvatuksessa,

mutta tulee myös muistaa, että teknologiakasvatus on muutakin kuin laitteiden käyttöä.

Itsensä ammatilliseen kehittämiseen edesauttaa työyhteisön tuki mutta siihen kaivataan

myös esimiehen tukea. Henkilöstö kokee, että opitun jakaminen edesauttaa

teknologiakasvatuksen juurtumisessa varhaiskasvatuksen arkeen. Aineistosta nousi esiin

kolme teemaa, jotka ovat asenteet ja pelot, pedagoginen tietous ja laitteisto.

Taulukossa 2 on havainnollistettu aineistosta esiin nousseet teemat ja niihin liittyvien aineistolainauksien lukumäärät.

Taulukko 2 Aineistosta nousseet ryhmät ja niiden lukumäärät.

ASENTEET JA PELOT, 76	ASENNE JA MOTIVAATIO, 59
	ROHKEUS JA PELKO, 17
PEDAGOGINEN TIETOUS, 75	NÄHDÄ OSANA VARHAISKASVATUSTA, 38
	TIETO-JA VIESTINTÄTEKNOLOGIAN YMMÄRTÄMINEN, 37
LAITTEISTO, 57	KÄYTTÖ, TAIDOT JA HALLINTA, 26
	MÄÄRÄ, TOIMIVUUS JA SAATAVUUS, 31

7.1 Asenteet ja pelot

Asenne ja pelot olivat ryhmä, johon kuuluvista aiheista kirjoitettiin eniten yhdessä pedagogisen tietouden ryhmän kuvausten kanssa. Vastaajien mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön asenteella tieto- ja viestintäteknologiaa kohtaan on iso merkitys siihen, millä

tavoin se otetaan osaksi jokapäiväistä varhaiskasvatustoimintaa. Asenteisiin ja pelkoihin liittyi vastausten perusteella paljon tietämättömyyttä sekä ennakkoluuloja. Positiivisen ja motivoituneen asenteen merkitys näkyi myös vastauksissa.

7.1.1 Rohkeudesta riippuen

Tutkimuksen aineiston mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön rohkeudella on tärkeä rooli siinä, miten uusiin asioihin suhtaudutaan ja miten niistä tulee osa arkea.

Kaikilla kasvattajilla ei ole kiinnostusta ja halua edes koskea laitteisiin.

Uskallusta erilaisiin kokeiluihin saisi olla enemmän ja aikuisetki uskaltautua näyttämään lapsille mitä on uuden opettelu, se on epäonnistumista ja harjoittelua aikuisellakin joskus.

Kasvattajien ikärakenne on varmasti myös yksi tekijä ”tvv-vastaisuudessa”.

Voisi siis sanoa, että tvv:n näkyminen ryhmissä on vaihtelevaa kasvattajista ja heidän rohkeudestaan riippuen.

Aineiston analyysi paljastaa, että kaikilla varhaiskasvatuksen kasvattajilla ei ole kiinnostusta eikä edes halua koskea tvv-laitteistoon. Vastauksissa painotettiin sitä, miten kasvattajilla tulisi olla enemmän rohkeutta uskaltaa näyttämään lapsille, millaista uuden opetteleminen on. Kyselyyn vastanneet tuovat esiin, miten uuden opettelemiseen kuuluu harjoittelu epäonnistumisien kautta. Myös iän merkitys mainittiin tvv-vastaisuuden yhteydessä. Vastaajien mukaan tieto- ja viestintäteknologia näyttäytyy varhaiskasvatusryhmissä vaihtelevasti ja siihen vaikuttaa sekä kasvattaja itse sekä kasvattajien rohkeus asiaa kohtaan.

7.1.2 Pelko estää uuden oppimisen

Vastaajat ovat sitä mieltä, että varuillaan olevan asenne tieto- ja viestintäteknologiaa kohtaan voi estää hakeutumasta erilaisiin koulutuksiin. Kyselyyn osallistuneet kertovat,

miten innostava ja rohkaiseva asenne tieto- ja viestintäteknologiaan olisi väylä, minkä kautta erilaiset pelot teknologiasta saadaan hälventymään.

Laitteiden käytön ”pelko” tai vähäinen osaaminen tekevät TVT:n käyttöönotosta haasteellista. Uusien asioiden kokeileminen ja käyttäminen vaatii uskallusta ja heittäytymistä, toiset ovat rohkeampia kuin toiset.

Tvt suhteellisen uusi tapa tehdä asioita ja moni ”pelkää” kokeilla. Tvt laitteen ajatellaan enemmän tällä hetkellä lapsen vapaankäytön välineeksi eikä niinkään osaksi pedagogiikkaa.

Toisilla voi olla se, että tvt on vain niin vieras asia heille, välineet ja ohjelmat ”pelottavat”. Osalla tuntuu vähän olevan sellainen asennekin, että ”en mä osaa tai opi”. Uusissa asioissa/välineissä voi aina olla pieniä haasteita. Mielestäni tärkeämpää on se, miten suhtautuu haasteeseen; ”kyllä tämä tästä, kun yritän/kokeilen” vai ”voi ei, ei tästä tule mitään”.

Vastaajat linjaavat, että tieto- ja viestintäteknologian laitteiston käyttöä pelätään tai taidot sen käyttöön ovat vähäiset. Tästä johtuen tieto- ja viestintäteknologian käyttöönotto koetaan haasteelliseksi. Kasvattajat painottivat, että uusien asioiden kokeileminen ja käyttö, vaatii työntekijöiltä uskallusta sekä heittäytymistä, joka puolestaan vaatii rohkeutta. Kyselyyn osallistuneet kuvailivat, että on tärkeää tiedostaa, että toiset kasvattajat ovat rohkeampia kuin toiset. Tieto- ja viestintäteknologia koetaan suhteellisen uudeksi tavaksi tehdä asioita ja se koetaan pelottavaksi asiaksi. Tutkimuksesta selviää, että tieto- ja viestintäteknologinen laitteisto nähdään tällä hetkellä lapsen vapaankäytön välineenä eikä osana pedagogiikkaa. Osalla henkilökunnasta tuntuu olevan asenne, ettei tule oppimaan tai osaamaan asioita. Vastauksista ilmenee se, miten uusien asioiden äärellä voidaan aina kohdata pieniä haasteita. Näitä haasteita kohdatessa, tärkeintä on positiivinen asennoituminen haasteeseen ja ryhtyä kokeilemaan uutta.

7.1.3 Positiivisuuden ja esimerkin voima

Niissä varhaiskasvatusyksiköissä, joissa henkilöstö suhtautui avoimin mielin teknologiaan, koettiin siellä tieto- ja viestintäteknologian olevan kokonaisuudessaan sujuva osa arkea ja osa lasten toimintaympäristöä. Henkilöstön avoin mieli uutta kohtaa ajoi heitä pyytämään herkemmin apua ja hakeutumaan erilaisiin aiheeseen liittyviin koulutuksiin.

Henkilökunnan sitoutuneisuus ja valmius ottaa uudet ja haastavat asiat vastaan avoimin mielin ja rohkeasti sekä halu kehittyä ja oppia uutta.

Tvt:sta on tullut kokoajan sujuvampi osa yksikköni arkea.
Henkilökunnalla on hyvä asenne ja innostusta tvt-asioita kohtaan.

Innostuneisuus ja tiedonhalu vähentää kasvattajien haasteiden kokemusta.

Tutkittavat ilmaisivat, että kun suhtautuminen on avointa, ei tällöin myöskään ilmene haasteita omaksua teknologiakasvatusta osaksi varhaiskasvatustoimintaa. Tieto- ja viestintäteknologia on osa varhaiskasvatusta silloin kun henkilökunta sitoutuu asiaan ja heiltä löytyy halua kehittyä ja oppia uutta. Vastaajien mukaan hyvä asenne ja innostus tieto- ja viestintäteknologiasta näkyy sen sujuvuutena arjessa. Teknologiakasvatuksen haasteita ei koeta silloin, kun henkilöstö on tiedonhaluista sekä motivoitunutta.

7.1.4 Lasten innostus motivoi

Osa henkilöstöstä saa motivaatiota lasten innostuksen kautta. Vastaajien mielestä voi olla vaikea asettaa itsensä samalle taitotasolle tai jopa astetta heikommalle tasolle suhteessa lapsiin. Tutkimuksen analyysi kertoo, että henkilöstö voi kokea tarvitsevansa erillisen ajan, jotta voivat ensin harjoitella käyttöä itse, jonka jälkeen voidaan lähteä tekemään yhdessä asioita lasten kanssa.

Lasten luontainen kiinnostus tvt-laitteita kohtaan lisää innostusta käyttä. Ei tarvitse turhaan pelätä, vaan pitäisi enemmän tutkia lasten kanssa yhdessä laitteiden ominaisuuksia ja toimintoja. Osaa

ja syvennä osaamistasi vs. epäonnistu ja opi. Molemmat yhtä oikeita teitä.

Oma esimerkillinen innostus ja suoraan näyttäminen/opastaminen toiselle.

Osa henkilöstöstä käyttää omia tablettejaan suunnitteluun ja toiminnan toteutukseen työvälineenä, jonka näen olevan erinomainen esimerkki lapsille teknologian hyödyntämisestä ja käytöstä.

Kyselyyn osallistuneet linjaavat, että lasten luontainen kiinnostus tieto- ja viestintäteknologisiin laitteisiin lisää myös aikuisten innostusta käyttää niitä. Analyysi tuo esille sen, ettei kasvattajien ei tarvitsisi pelätä, vaan rohkeasti lisätä laitteiden ominaisuuksien ja toimintojen tutkimista yhdessä lasten kanssa. Osaa ja syvennä osaamista on yhtä oikea reitti oppia uutta kuin oppia epäonnistumisien kautta.

7.2 Pedagoginen tietous

Pedagoginen tietous oli ryhmä, johon kuuluvista aiheista kirjoitettiin lähes tasavertaisesti asenteet ja pelot ryhmän kuvausten kanssa. Tutkimuksen mukaan tieto- ja viestintäteknologia on sujuva osa arkea silloin, kun henkilöstö ymmärtää miksi teknologiakasvatuksella on tärkeä rooli sekä mitä kaikkea se mahdollistaa.

7.2.1 Mitä tieto- ja viestintäteknologia merkitsee

Aineiston analyysi selvittää, miten henkilöstön on tärkeää tiedostaa mitä tieto- ja viestintäteknologialla tarkoitetaan. Kun henkilöstö ymmärtää sen luomat mahdollisuudet, pystytään se silloin ottamaan osaksi pedagogista suunnittelua ja toimintaa.

Tvt on osa pedagogisen suunnittelun ja toteutuksen kokonaisuutta, lasten kanssa yhdessä tutkiskelua ja uuden luomista.

Tvt on sujuvaa päiväkodin arjessa silloin, kun kaikilla työntekijöillä on ymmärrys siitä, mihin ja miksi tvt:aa tarvitaan ja mitä se työssämme merkitsee ja mahdollistaa.

Tarkoitan, että tvt ei olisi vain jotain suunniteltua, erikoista ja hienoa vaan sen elementtejä löytyisi tavallisesta arjesta.

Kyselyyn osallistuneet kertovat, miten tieto- ja viestintäteknologia on osa pedagogista suunnittelua sekä toteutusta. Asioita tutkitaan yhdessä lasten kanssa ja luodaan uutta. Tieto- ja viestintäteknologia nähdään sujuvana osana arkea silloin, kun kaikilla työntekijöillä ja ymmärrys siitä, mihin ja miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan ja mitä se merkitsee ja mahdollistaa varhaiskasvatuksessa. Sen tulisi olla luonteva tapa toimia sekä aikuisilla että lapsilla, eikä sitä tulisi kokea erillisenä pakottavana asiana, vaan teknologiakasvatuksen elementtejä löytyisi tavallisesta varhaiskasvatuksen arjesta.

7.2.2 Laitteiston pedagoginen käyttö

Tutkimuksen analyysi kertoo, ettei tieto- ja viestintäteknologisen laitteiston aktiivinen käyttäminen vielä takaa niiden pedagogisten merkitysten ymmärrystä. Henkilöstö kaipaa konkreettisia pedagogisia ideoita, miten tvt otetaan osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Vastaajien mukaan tvt:n voidaan kokea olevan vain laitteiston avulla tehtävää toimintaa, vielä kapeammin ajateltuna, vain tablettilaitteiston käyttöä. Tällöin ei olla sisäistetty vielä osaksi sitä, mitä kaikkea tieto- ja viestintäteknologia pitää sisällään ja miten laajasta asiasta on kyse.

Tvt on osa arkea yksikössämme. Kameroita käytetään ahkerasti. Myös tabletit ovat päivittäisessä käytössä. Osa henkilökunnasta kokee tvt:n pedagogisen käytön haastavaksi.

Se, että ryhmiin tai päiväkoteihin hankitaan laitteita, ei turvaa laitteen pedagogista käyttöä. Median tuottaminen sekä hyödyntäminen arjessa: muun muassa Youtubea käytetään lähinnä tylsyyden poistoon, jolloin se ei saa pedagogista näkökulmaa.

Tvt:n käyttökoulutusta on varmasti ollut tarjolla runsaasti, muttei niinkään koulutusta laitteiden pedagogisesta käytöstä, sitä kaivataan.

Tutkimukseen osallistuneet kertovat miten osassa varhaiskasvatusyksiköitä tieto- ja viestintäteknologia on osa yksikön arkea. Tieto- ja viestintäteknologisista laitteista kamerat ja tabletit ovat päivittäisessä käytössä, mutta tästä huolimatta niiden pedagoginen käyttö koetaan haastavaksi. Kyselyyn vastanneet ilmaisivat, ettei varhaiskasvatuspalveluihin hankittu laitteisto turvaa laitteiden pedagogista käyttöä. Median tuottaminen ja hyödyntäminen arjessa koetaan tärkeäksi. Tällä hetkellä laitteistoa ja sen sisältämää ohjelmistoa voidaan käyttää lasten tylsyyden poistamiseen, jolloin pedagoginen näkökulmaa ei olla sisäistetty.

7.3 Laitteisto

Laitteisto edustaa tutkimuksessa ryhmää, joka sisältää varhaiskasvatuksen henkilöstön tieto- ja viestintäteknologian laitteisto ja niiden ohjelmistojen hallinta sekä niiden toimivuuteen ja määrään liittyvät tekijät. Vastaajien mukaan tieto- ja viestintäteknologisia perustaitoja ovat erilaisen tv-t-laitteiston fyysisen käytön hallitseminen sekä niissä olevien ohjelmien käyttäminen. Laitehallinnan käyttötaitojen puute on este teknologiakasvatuksen toteutumiselle.

7.3.1 Laitteiston ja ohjelmiston hallinta

Tutkimuksen analyysi kertoo, että henkilökunta koki haasteelliseksi ottaa teknologia osaksi toimintaa, koska riittävä laitetuntemus puuttui. Ohjelmistoja ja laitteita tulisi osata käyttää osana ohjattua toimintaa, esimerkiksi yhteiseen tiedonhakuun lasten kiinnostusten kohteiden mukaisesti. Osa laitteistosta vaatii ohjelmisto-päivityksiä toimivuuden sujuvuuden takaamiseksi, joten laitehallinta olisi ensiarvoisen tärkeää oppia.

Jos laitteet eivät ole hallussa/osa omaa arkea on niiden käyttäminen lasten kanssa myös haastavaa.

Tablettien käyttö on kovin vähäistä osassa ryhmistä ja tuntuu, että niiden käyttö on vierasta kasvattajille. Tabletteihin tartutaan vastahakoisesti, koska niiden käyttö tuntuu olevan vierasta ja vaikeaa.

Henkilöstön riittävä tietotaito. Esteenä ei saisi olla se, että ei osaa ja sen takia jättäisi kokonaan jotain tekemättä.

Osa työntekijöistä ottaa välineet käyttöön arkeen, osa ei. Kasvattajien osaamistaso on hyvin laaja. Oma tulkintani siitä, miksei tvt ei ole vahva osa arkea: epävarmuus laitteiden toiminnasta, pelko laitteita kohtaan, lapset osaavat paremmin, ei tajuta, mitä tapahtuu painamalla mitäkin näppäintä.

Tutkimukseen vastanneet ilmaisivat, että tieto- ja viestintäteknologia on osa varhaiskasvatuksen arkea, silloin kun laitteiston käyttö on hallussa ja on osa henkilön omaa arkea. Tällöin niiden käyttäminen onnistuu myös lasten kanssa ilman haasteita. Tablettilaitteiston käyttö on hyvin vähäistä osassa varhaiskasvatusryhmiä ja on tunne siitä, että niiden käyttö koetaan vieraaksi. Tablettilaitteita käytetään vastahakoisesti, koska käyttö tuntuu olevan vierasta ja vaikeaa. Tutkimukseen osallistuneet ilmaisevat miten henkilöstöllä tulee olla riittävä tietotaito. Henkilöstö ei saa jättää asioita kokonaan huomiotta siksi, etteivät osaa. Vastaajien mukaan osa työntekijöistä ottaa teknologiset välineet käyttöön, osa taas ei. Kasvattajien tieto- ja viestintäteknologinen osaamistaso on hyvin laaja. Tieto- ja viestintäteknologia ei ole vahva osa varhaiskasvatuksen arkea siksi, koska koetaan epävarmuutta laitteiston toiminnasta, laitteita pelätään eikä hallita sen teknistä käyttöä. Vastauksista kävi myös ilmi kasvattajien pohdinta lasten olemista aikuisia taitavampia.

7.3.2 Laitteiston määrä, toimivuus ja saatavuus

Tutkimuksessa ilmeni myös laitteiston määrä, toimivuus ja saatavuus. Osassa varhaiskasvatusyksiköissä ei ole langatonta verkkoa, joten verkkoa käytetään modeemien kautta. Modeemeja on hankittu kaikkiin niitä vaativiin yksiköihin, mutta käyttö tuntuu henkilöstöstä haastavalta. Aikapula on vakio tekijä varhaiskasvatuksen arjessa ja tällöin sujuvuutta työntekoon luonnollisesti tuo toimivat laitteet.

Toimivat laitteet ja yhteydet ovat kaiken tekemisen kulmakivi. Tällöin aikaa ei kulu turhanpäiväiseen selvittelyyn.

Sujuva tvt-arki on sitä, että välineistöä on tarpeeksi ja jokaisen ryhmän saatavilla.

Laitteet eivät aina ole saatavilla, käyttöönotto saattaa vaatia useamman laitteen asentamista/esilleottoa. Modeemilla puljaaminen tuo välillä haasteita, kantama ei riittävä jos parissa ryhmässä tabletti käytössä.

Tablettien käytössä haastaa se, että laitteet ovat eri ryhmässä kuin missä toimitaan. Spontaania laitteen käyttöä on vaikea toteuttaa, koska silloin pitäisi ensin etsiä laite ja saada se toimimaan.

Aineiston analyysi painottaa, että varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologisen toiminnan lähtökohtana ovat toimivat tieto- ja viestintäteknologian laitteisto sekä tietoliikenneyhteydet. Kun laitteisto ja yhteydet toimivat ongelmitta, ei työntekijöillä kulu työaikaa asioiden selvittelyyn ja kuntoon asettelemiseen. Tieto- ja viestintäteknologia on sujuvaa silloin, kun tarvittavaa välineistöä on tarpeeksi ja ne ovat kaikkien varhaiskasvatusyksikön ryhmien saatavilla. Tällä hetkellä laitteet eivät aina ole saatavilla, ne voivat olla sijoitettuna muihin tiloihin. Laitteiston käyttö vaatii useamman laitteen asentamista sekä esiin ottoa. Modeemin käyttö aiheuttaa ajoittain haasteita kantaman suhteen silloin kun useampi ryhmä käyttää esimerkiksi tablettilaitteita. Vastaajien mukaan spontaania laitteiden käyttöä on vaikea toteuttaa, koska ennen käyttöä laite tulee etsiä sekä saada toimintavalmiuteen.

7.4 Tuotettu opas

Työn tavoitteena oli päivittää varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelma ja tuottaa siitä sekä digitaalinen että fyysinen opas. Tuotettu opas on e-oppimateriaali, missä kokonaisuus on henkilöstön työtä ohjaavaa sekä tukevaa. Oppaan tehtävä on toimia sekä tietolähteenä että oppaana.

Pedagogisesti laadukas oppimateriaali luo pedagogista lisäarvoa. Tämä tarkoittaa uudenlaisia tiedon käytön ja kehittämisen tapoja, uudenlaisia yhteisöllisyyden ja jakamisen käytäntöjä sekä monipuolisia vaihtoehtoja erilaisten tehtävien toteuttamiseen. Laadukas oppimateriaali tukee oppijan tietoista ajattelua sekä aktiivista toimijuutta. (Opetushallitus, 2020, E-oppimateriaalin laatukriteerit) Laadukas e-oppimateriaali on teknisesti helppokäyttöinen ja se tukee pedagogisia sekä sisällöllisiä tavoitteita. Sen käyttö tulee olla käyttäjän osaamisen tason, kiinnostuksen ja tarpeiden mukainen. Sisällön tulee keskittyä opittavan ilmiön ydinasioihin ja tukea pitkäkestoista työskentelyä ja oppimista. E-oppimateriaaleihin luokitellut oppaat ohjaavat käyttäjiä jonkin konkreettisen toiminnan suorittamiseen tekstin, kuvan, animaation tai äänen avulla. (Ilomäki, 2012, s. 8, 11) Oppaan on tarkoitus olla informatiivinen, joka takaa tukea laitteiston käyttöön, kuitenkin unohtamatta sitä, että oppaan päätavoite on olla pedagoginen.

7.4.1 Pedagoginen osuus

Oppaan pedagogista osuutta edustaa ne sisältöalueet, joissa käsitellään teknologiakasvatusta sekä media- ja monilukutaitoa. Tehdyn tutkimuksen mukaan, henkilöstö kokee, että tieto- ja viestintäteknologian ottaminen osaksi varhaiskasvatuksen arkea on silloin sujuvaa, kun on ymmärrystä mistä on kyse ja mitä se mahdollistaa. Tutkimuksessa korostui Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden velvoittavuus, joten siksi oppaassa viitataan siihen. Oppaan pedagogista näkemystä edustaa myös tieto- ja viestintäteknologian vuosikello, jonka tarkoitus on sitouttaa ja innostaa henkilöstöä tekemään, kokeilemaan ja lisäämään suunnitelmallisuutta arjen työssä.

Nykyistä enemmän pitäisi jokaista kasvattajaa velvoittaa toimimaan tiettyjen raamien ohjaamalla tiellä. Toimintoja voisi listata ja aikatauluttaa kaikkia koskevaksi, ei vain tvt-vastaavia ja esimiehiä sitovaksi.

Selkeä suunnitelma siitä, miten TVT:aa aiotaan käyttää ja mitä siihen sisältyy. Monipuolisuutensa vuoksi sisältö olisi hyvä olla pilkkottuna siten, että se on helppolukuinen ja kaikille ymmärrettävä.

Eteenpäin vieviä konkreettisia asioita, kehitys on väijäämätöntä, sitä ei siis tule pelätä, vaan siinä pitää pysyä mukana.

Konkreettisuutta ja myös ehkä pienten ryhmiä huomioon, onko jotain mitä alle 3v ryhmissä pitäisi tehdä vai koskeeko kaikki enemmän isompia lapsia.

Koska tehdyn tutkimuksen tulokset korostivat asenteiden merkitystä siihen, miten tieto- ja viestintäteknikkaa käytetään, pyrittiin oppaaseen keräämään mahdollisimman informatiivisesti aiheeseen liittyvää termistöä, vaadittavia tv-taitoja sekä vastuullisen ja turvallisen teknologian käyttämisen ohjeita. Kun henkilöstö oppii ymmärtämään mistä tieto- ja viestintäteknologiasta on kyse, voi alkaa myös mahdollinen asenteellinen muutos positiiviseen suuntaan. Tämän lisäksi henkilöstö kykenee paremmin ottamaan käyttöön teknologiakasvatuksen ilman välineistöä. Tämän ajatuksen sisäistäminen on erittäin tärkeää taloudellisesta näkökulmasta, koska aina ei ole mahdollisuutta valtaviin laitteistomääriin. Pedagogisen tiedon lisäksi on tärkeää, että henkilöstö tietää ja tunnistaa käytössä olevan laitteiston. Laitteistoa ja ohjelmistoja voidaan hankkia, mutta jos henkilöstöltä puuttuu laitteen hallintataidot, menevät taloudelliset resurssit silloin hukkaan. Tuotetun oppaan sisällysluettelo on tämän työn liitteenä numero kaksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia tietyn kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstön tieto- ja viestintäteknologian sen hetkistä tietotaitoa ja koulutustarpeita. Tutkimuksen tuloksien perusteella kunnan varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelma päivitettiin oppaan muotoon ja oppaan tarkoitus on toimia henkilöstön pedagogisen työn ja ammatillisen itsensä kehittämisen tukena. Työn tavoitteena oli osallistaa henkilöstö vaikuttamaan oppaan sisältöön. Opasta varten haluttiin ottaa selvää millaista tukea he tarvitsevat tulevaisuudessa, jotta he voivat jatkossakin taata laadukkaan ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista varhaiskasvatusta.

Tämän tutkimuksen tuloksien mukaan motivaatiolla sekä asenteella on merkittävä vaikutus, kun puhutaan tieto- ja viestintäteknologian roolista osana pedagogista varhaiskasvatusta. Positiivisesti asennoituminen uusia työn teon mahdollisuuksia kohtaan edesauttaa uuden

oppimista ja sisäistämistä. Positiivinen, innostunut sekä kiinnostunut asenne tieto- ja viestintäteknologiaa kohtaan näyttäytyi aktiivisena työyhteisönä, jossa koulutuksiin hakeuduttiin ja työtapoja ja projekteja jaettiin työyhteisön sisällä. Kasvattajien innostuneisuus ja positiivinen asenne olivat näkyvissä varhaiskasvatusympäristössä.

Lapset ovat digitaalisen kulttuurin muokkaajia sekä tuottajia ja kasvattajilta vaaditaan uteliaisuutta sitä kohtaan. Vaaditaan myös rohkeutta ja luottamusta omaan osaamiseen ja kartuttaa omaa asiantuntijuuttaan digitaalisen mediakulttuurin aikakaudella. (Sintonen, 2018, s. 17) Kasvattajien tulee olla tietoisia omasta vaikuttavuudestaan valtakulttuurin edustajana. Kasvattajan ei tarvitse tietää kaikkea mediakasvatuksesta, mutta tärkeintä on avoin sekä kunnioittava asenne sekä valmius kysyä ja keskustella aiheesta. (Grönholm, 2018, s. 46) Sintonen mukaan mediakasvatus on osa kulttuuria, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Mediakasvatuksessa on kyse mahdollisuudesta vaikuttaa siihen, millaisen kulttuurin ja yhteisöllinen tulevaisuus halutaan. (Sintonen, 2018, s. 93) Uusi media koetaan pelottavaksi kasvattajien näkökulmasta, mutta varhaiskasvatusikäisille lapsille digitaalinen mediakulttuuri on leikkiympäristö, jonka lapset ottavat nopeasti haltuun ja muokkaavat siitä omanlaistaan. Kasvattajien on tärkeää nähdä digitaalinen media leikkikulttuuria rikastuttavana ja lähteä lasten mukana tutustumaan siihen. Aikuisen avoin suhtautuminen lapsen digitaalisen mediakulttuurin käyttöön, edesauttaa lapsen ja kasvattajan myönteiselle keskusteluyhteydelle asian tiimoilta lapsen kasvaessa. (Harviainen, Meriläinen & Tossavainen, 2013, s. 60-61) Koko henkilöstölle ei tieto- ja viestintäteknologia ole vielä osa varhaiskasvatuksen arkea. Tietämättömyys luo epävarmuuden tunnetta ja tällöin ihminen joutuu omalle epämukavuusalueelleen. Tehdyn tutkimuksen mukaan henkilöstöä tulee motivoida, tukea ja rohkaista kokeilemaan uusia asioita lasten kanssa yhdessä.

Digitaalisilla peleillä on yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ulottuvuus, jotka tulee nostaa opetuksen ja kasvatuksen sisällöiksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että pelikasvatus tulisi nostaa uudeksi oppiaineeksi, vaan pelikasvatus on laaja osa-alue, joka tulee ottaa osaksi jokapäiväistä pedagogiikkaa. Pelikasvatus on konkreettinen tapa oppia uutta sekä keino käsitellä yhteiskunnallisia ja kulttuurisia asioita ja kokonaisuuksia lasten kanssa. (Mertala & Salomaa, 2019, s. 27) Kasvattajat voivat nähdä tv-laitteiston vapaa-ajan välineenä, sillä lasten kotona ja puheissa ne voivat näyttäytyä sellaisena. Kasvattajan oma suhde laitteistoon voi muodostua tähän näkemykseen ja tällöin niitä lähdetään käyttämään myös

varhaiskasvatuksessa viihdekäyttöön. Tehty tutkimus kertoo, miten työntekijöiden tulee uskaltaa lähteä pois omalta mukavuusalueeltaan. Vaaditaan henkilöstön aktiivista otetta tieto- ja viestintäteknologian saralla, jotta innostuneisuus ja ymmärrys tavoittaa koko henkilöstön. Lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita uuden äärellä ja aikuisilla on mahdollisuus innostua heidän kanssaan uudesta ja jännittävästä asiasta. Esimerkin voima on iso ja myös lapset voivat toimia positiivisena esimerkkinä tieto- ja viestintäteknologian laitteiston käytössä. Aikaisemmin mainittu lasten peloton asenne teknologiaan kohtaan ei missään nimessä saa jäädä aikuisten pelkojen varjoon ja vaikuttaa sitä kautta lapsen luontaiseen kiinnostukseen negatiivisesti ja lannistaen. Avoin asenne auttaa uusien tapojen muuttumista rutiineiksi.

Koska mediakasvatus on laaja-alue, jolla on useita tärkeitä tavoitteita, kasvattajat kokevat usein oman toimintansa riittämättömäksi. Sintonen linjaa, että arjen pienillä valinnoilla on merkitystä myös mediakasvatuksen näkökulmasta. Lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus, lasten keskinäinen tekeminen sekä oivaltaminen voivat olla hyvin ratkaisevia lasten mediaan liittyvän ajattelun ja toiminnan kehittymisessä. Tärkeintä on, että lapsi saa kasvaa ympäristössä, jossa hän saa kokea olevansa esityksen keskipisteessä ja jokaiseen kohtaamiseen liittyy hyväksyntää sekä iloa. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatus tarkoittaa kasvattajien tietoisuutta mediakulttuurin kehityksestä. Mediakulttuurissa mukana eläminen vaatii taitojen harjoittelua sekä aikaa ja keskittymistä. Mediakasvatus on osa varhaiskasvatusta joka hetki, eikä rajattuna tuokiona tai teemaviikkoina, se toimii erikseen korostamattomana arjen viitekehystenä. (Sintonen, 2018, s. 87) Medialukutaito on laaja käsite, joka voi luoda paineita mediakasvattajalle. Paineita voi aiheuttaa kaikkien mediakasvatuksen osa-alueiden yhtäaikaisten huomioiminen, käytännön taitojen yhdistäminen osaamisalueisiin sekä vastaaminen medialukutaidon tavoitteisiin. Yksittäisillä toiminnoilla ei kuitenkaan päästä monipuolisesti tavoitteisiin, vaan monipuolisessa mediakasvatuksessa näkökulmat ja tavoitteet tulevat huomioituksi. Kasvattajalla on vastuu siitä, mihin medialukutaidon osa-alueeseen keskitytään milloinkin ja millaisia tavoitteita sille voidaan asettaa. (Palsa, 2015, s. 50)

Lasten mediasuhteen tukeminen tulee olla kaikkien kasvattajien tavoite, jonka avulla lapsista kasvaa mediataitoinen (Valkonen, 2018, s. 26). Rasi ja Kangas (2018) linjaavat artikkelissaan, että mediakasvatus kuuluu kaikille opettajille. Heidän mukaansa mediakasvatuksella on

tärkeä rooli siksi, sillä siihen sisältyy tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, demokratian, aktiivisen toimijuuden ja oppimisen näkökulmat. Opettajan työkuvaan sisältyy tahto ja taito ennaltaehkäisemään ja ratkaisemaan digitaalisten medioiden käyttöön liittyvät mahdolliset ongelmat yhdessä lasten ja heidän huoltajien kanssa. Mediakasvatus on digitaalisten medioiden käyttämistä vastuullisesti ja turvallisesti, mutta myös itseilmaisua, vuorovaikutusta ja vaikuttamista. (Rasi & Kangas, 2018, s. 13-14, 28) Tehdyn tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen kentällä on hiljalleen herätty siihen, että monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologian tulee näkyä osana kasvatuksen, hoivan ja opetuksen kokonaisuutta. Asia voidaan kokea verrattain uudeksi ja uuden sisäistäminen vie aikaa. Tutkimus painottaa, että tieto- ja viestintäteknologia sekä monilukutaito ovat kokonaisuuksia jotka tulee nähdä mahdollisuutena rikastaa vanhoja työskentelytapoja ja tuoda osaksi mitä tahansa varhaiskasvatuksen hoidon, oppimisen tai kasvatuksen kokonaisuutta.

Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö- ja toimintalogiikan ymmärrys luo pohjan sen hyödyntämiselle oppimisessa. Peruskäyttötaidot pohjautuvat aitoon ymmärrykseen sovellusten ja erilaisten työkaluohjelmien käytöstä sekä omasta toimijuudesta niiden käyttäjänä. Kun käyttö on tarvittavalla tasolla, voidaan taitoa jakaa ja viedä eteenpäin. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen oppimisen tukena on luonteeltaan yhteisöllistä toimintaa, jossa osaamisen jakamisella on keskeinen rooli. Osaamisen jakaminen nopeuttaa hyvien käytänteiden ja toimintatapojen leviämistä. (Opetushallitus, n.d.) Tehty tutkimus on linjassa opetushallituksen kanssa, eli kun henkilöstöllä on aito ymmärrys tieto- ja viestintäteknologian tarkoituksesta sekä omaa peruskäyttötaidot, voidaan puhua siitä, että monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologia ovat osa varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa.

Media- ja monilukutaito ovat hyvin laaja kokonaisuus, kuten tämän työn teoreettisessa viitekehyksessä asiaa esiteltiin. Tehdyn tutkimuksen mukaan osa henkilöstöstä tiedostaa hyvin sen, mistä monilukutaidossa ja tieto- ja viestintäteknologiassa on kyse. He pyrkivät edesauttamaan sen näkyvyyttä tekemällä erilaisia projekteja, esimerkiksi tekemällä pedagogista dokumentointia ja ylläpitämällä yleistä keskustelua aiheesta. Työn luonne on hektistä, jolloin aikaa on tietyissä hetkissä rajallisesti. Tutkimukseen osallistuneet korostivat sitä, miten tärkeää henkilöstöllä on olla aktiivinen ja keskusteleva ote tieto- ja

viestintäteknologiaan. Kun apua haetaan ja pyydetään aktiivisesti ja yhdessä selvitetään ongelmakohdat, ei jää mikään projekti toteuttamatta tai uusi asia kokeilematta.

Vuonna 2015 valtaosa suomalaisista opettajista suhtautui myönteisesti tieto- ja viestintäteknologian käytön lisääntymiseen mutta tyytymättömyyttä aiheutti toimimattomat langattomat verkot, vajuus laitteistossa sekä oma osaaminen. 47 prosenttia opettajista kokivat jatkuvan uuden muuttuvan teknologian melko tai erittäin rasittavana. Tässä tutkimuksessa korostettiin sitä, miten tärkeässä asemassa opettajat ovat suhteessa koulun ja koulutuksen digitalisaatioon. Se on prosessi, joka haastaa opettajat pohtimaan opettajuuttaan, eli ammatillista identiteettiään. (Tanhua-Piironen, Viteli, Syvänen, Vuorio ym., 2016, s. 68) Tässä opinnäytetyössä saatiin samankaltaisia tuloksia, sillä tyytymättömyys kohdistui nimenomaan toimimattomaan laitteistoon, heikkoon verkkosignaaliin tai laitemäärään. Henkilöstöllä voi siis löytyä motivaatiota uusien tieto- ja viestintäteknologisten asioiden ja laitteiden kokeiluun, mutta laitteiston käyttöön liittyvät ongelmat aiheuttavat ylimääräistä työtä, jota ei olla valmiita tekemään siinä hetkessä. Aktiivisesti käytössä oleva tvt-laitteisto voi tuntua niukalta laitemäärältä, sillä käyttö on niin aktiivista. Ideoiden jakaminen ja hyvien käytänteiden merkitys korostuvat myös laitteiston määrä pohtiessa, sillä joissakin yksiköissä tvt-välineistöä käytetään laajemmin hyödyksi ja tehdään myös paljon mediakasvatusta ilman välineistöä.

Jokaisella on oma vastuu ja ammatilliset velvoitteet työtään kohtaan. Kun tietotaito ei riitä omien työtehtävien täyttämiseen, tulee silloin johtaa itse itseään ja hankkia tarvitsemaansa lisäkoulutusta. Työyhteisöissä osaamisen jakaminen on tärkeässä roolissa, sillä tietotaitoa ja erilaista tekemistä on runsaasti. Mitä rikkaampi oppimisympäristö on, jonka vaikutuksen alla lapset ovat varhaiskasvatuksessa, sitä laadukkaampaa varhaiskasvatusta pystytään antamaan. Osaamisen jakaminen edesauttaa laadukkaan varhaiskasvatuksen ylläpitämistä.

Jotta mediakasvatus on osa pedagogista arkea, edellyttää se koko työyhteisöltä sitoutumista ja keskustelua työn arvoista ja sen päämääristä. Tavoitteellinen mediakasvatus vaatii johtajuutta ja pysyvästi vaikuttavia tuloksia saadaan pitkäjänteisellä kehittämisellä jokapäiväisissä arjen hetkissä. (Salomaa, 2017, s. 17, 19) Tutkimus kertoo myös sen, millainen rooli esimiehellä tulisi olla suhteessa tieto- ja viestintäteknologiaan varhaiskasvatuksessa. Vastaajat kokivat, että tarvitaan koko työyhteisön tukea, ohjausta

sekä kannustusta uusien asioiden äärellä. Kun aihe ei motivoi työntekijää ja taidot kaipaavat koulutusta, kynnys hakeutua koulutukseen voi olla kovin korkea. Esimiesten toivotaan tietävän, millaiset koulutustarpeet henkilöstöllä on. Esimiesten toivotaan ottavan myös isompaa roolia siinä, ketkä tieto- ja viestintäteknologian koulutuksiin osallistuu ja miten tietotaitoa ylläpidetään koulutuksien jälkeen. Suurin osa vastaajista olivat sitä mieltä, että tv-t-koulutuksia on tarpeeksi saatavilla ja niiden sisältö vastaa tarpeisiin, kunhan pedagogista koulutusta pystyttäisiin syventämään lisää.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön teko oli avartava kokemus, jonka kautta oma ammatillisuus vahvistui entisestään. Omaa ammatillisuutta syventävän tutkimuksen teko oli tässä vaiheessa työuraa mielestäni hyvin antoisaa. Koen, että tämänkaltaisen kehitystyön avulla pystyn vaikuttamaan positiivisesti varhaiskasvatuksen pedagogiseen laatuun.

Tämän opinnäytetyön avulla pääsi syventämään omaa pedagogista tietouttaan, joka tukee työntekoa digitalisoituneessa työelämässä tulevaisuudessakin. Digitalisaatio jatkaa kehittymistään ja ammattilaisten tulee osata hyödyntää se, eikä pyrkiä poistamaan sen luomia mahdollisuuksia opetuksen ja kasvatuksen saralla. Tutustuin tutkimuksen aiheeseen monipuolisesti lähteitä käyttäen ja käsittelin asiaa monipuolisesti niin työntekijöiden kuin myös esimiesten näkökulmasta käsin. Uskon tuottamallani pedagogisella oppaalla olevan iso merkittävä hyöty koko työyhteisölle.

Ympäröivä maailma muuttuu ja varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille tasavertaiset mahdollisuudet oppia toimimaan siinä. Jokaisella varhaiskasvatuksen piirissä olevalla lapsella on oikeus saada aikuisen tukea monilukutaidon kehittymiselle. Varhaiskasvatuksella on siis vastuu tasavertaisesta media- ja monilukutaidon kehittymisestä. Oman ammattitaidon kehittäminen ja ylläpitäminen on ammatillisuutta ja työyhteisöihin tarvitaankin kehityssuuntatuneisuutta, yhteisöllisyyttä sekä positiivisuutta uusien asioiden käsittelyä varten.

Lähteet

- Ahonen, L. (2017). *Vasun käyttöopas*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Coco, K. K. (2018). *Osaamistarpeet sosiaali- ja terveysalalla. Tehyläisten näkemyksiä työpaikoilla tarvittavasta osaamisesta*. Tehy ry. Haettu 01. 01 2020 osoitteesta https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/julkaisu/2018/2018_b4_osaamistarpeet_sosiaali-ja_terveysalalla_id_12932.pdf
- Coco, K.;& Kurtti, J. (2018). *Osaamistarpeet sosiaali- ja terveysalalla. Te-hyläisten näkemyksiä työpaikoilla tarvittavasta osaamisesta*. Tehy ry. Haettu 01. 01 2020 osoitteesta https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/julkaisu/2018/2018_b4_osaamistarpeet_sosiaali-ja_terveysalalla_id_12932.pdf
- Eerola-Pennanen, P.;Vuorisalo, M.;& Raittila, R. (2017). Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa M. Koivula;A. Siippanen;& P. Eerola-Pennanen, *Valloittava varhaiskasvatus* (ss. 21–35). Tampere: Vastapaino Oy.
- Grönholm, P. (2018). Mediakasvatusta ja moninaisuutta. Teoksessa M. Puska, *Mediametkaa! Osa 10 – Mediakasvatuksen parhaat käytännöt* (ss. 42–47). Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Harviainen, J.; Meriläinen, M.;& Tossavainen, T. (2013). *Pelikasvattajan käsikirja*. Tampere: Tammerprint Oy.
- Ilomäki, L. (2012). Laatu E-oppimateriaaleihin. E-oppimateriaalit oppimisen ja opettamisen tukena. Tampere. Haettu 01. 06 2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/laatu-e-oppimateriaaleihin-e-oppimateriaalit-opetuksessa-ja>
- Jokinen, K.;& Nieminen, A. (2019). *Varhaiskasvatuksen tulevaisuuskuvat 2040. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan tulevaisuustyön raportti*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. Haettu 01. 01 2020 osoitteesta http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161799/OKM_2019_30_Varhaiskasvatuksen_tulevaisuuskuvat_2040.pdf
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Haettu 01. 05 2020 osoitteesta https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_T1319.pdf
- Karjalainen, T.;Korhonen, K.;Kytölä, T.;Vikberg, T.;Alila, K.;& Vuorinen, L. (2016). *Peruspalvelujen tila -raportti 2016, osa II*. Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunta. Helsinki: Valtiovarainministeriön julkaisu. Haettu 27. 05 2020

osoitteesta

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74865/Peruspalvelujen%20Otila%20raportti%202016.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=5>

- Koivula, M.;& Mustola, M. (2017). Varhaiskasvatuksen digiloikka ja muuttuva sukupolvijärjestys? Jännitteitä lastentarhanopettajien ja lasten kohtaamisissa digitaalisen teknologian äärellä. *Kasvatus & Aika, vol.11(3)*, 37–50. Haettu 10. 1 2020 osoitteesta <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68722/30160>
- Koivula, M.;Siippainen, A.;& Eerola-Pennanen, P. (2017). Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa M. Koivula;A. Siippainen;& P. Eerola-Pennanen, *Valloittava varhaiskasvatus* (ss. 9-18). Tampere: Vastapaino Oy.
- Leskisenoja, E. (2019). *Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Liukkonen, T.;Seppänen, H.;& Simola, T. (2019). *Lapsen ja perheiden tukena*. Helisinki: Sanoma Pro Oy.
- Luukka, M.-R. (12 2013). Opetussuunnitelmat uudistuvat: tekstien lukijasta ja kirjoittajasta monilukutaituriksi. Kieli, koulutus ja yhteiskunta. *Kielikoulu-tuspolitiikan verkoston verkkolehti(4 (5))*. Haettu 17. 01 2020 osoitteesta <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2013/opetussuunnitelmat-uudistuvat-tekstien-lukijasta-ja-kirjoittajasta-monilukutaituriksi>
- Mediataitokoulu. (06. 08 2015). *Mediakulttuuri*. Haettu 02. 01 2020 osoitteesta Mediataitokoulun sivusto: https://mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=321&Itemid=413&lang=fi
- Mertala, P. (2015). Esiopetuksen TVT-pedagogiikan ydintä etsimässä. Teoksessa J. Viteli;& A. Östman (Toim.), *Tuovi 13: Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2015-konferenssin tutkijatapaamisen artikkelit*. Tampereen yliopisto. Haettu 27. 05 2020 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/97917>
- Mertala, P. (2020). Laaja-alaisen tieto- ja viestintäteknologiaosaamisen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti(9/1)*, 6–31. Haettu 27. 05 2020 osoitteesta <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2020/02/Mertala-issue9-1.pdf>

- Mertala, P.;& Salomaa, S. (2019). Tietoista pelikasvatusta. Teoksessa T. Tossavainen, *Pelikasvattajan käsikirja 2* (ss. 15–29). Helsinki: AM Print Oy.
- Murcia, K.;Campbell, C.;& Aranda, G. (12 2018). Trends in early childhood education practice and professional learning with digital technologies. *Pedagogika*, 249–264. Haettu 04. 12 2020 osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/331377519_Trends_in_Early_Childhood_Education_Practice_and_Professional_Learning_with_Digital_Technologies
- Mustamäki, A. (2020). *Johtajuuden merkitys ammatillisen toimijuuden tukemisessa*. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Haettu 01. 06 2020 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/69101/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202005203355.pdf>
- Mustola, M.;& Rissanen, M. (2017). Lastenkulttuuri. Teoksessa M. Koivula;A. Siippainen;& P. Eerola-Pennanen, *Valloittava varhaiskasvatus* (ss. 293–314). Tampere: Vastapaino Oy.
- Mykkänen, J.;& Böök, M. (2017). Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa M. Koivula;A. Siippainen;& P. Eerola-Pennanen, *Valloittava varhaiskasvatus* (ss. 75–86). Tampere: Vastapaino Oy.
- Opetushallitus. (2019). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a*. Helsinki: PunaMusta Oy.
- Opetushallitus. (2020). E-oppimateriaalin laatukriteerit. *Opetushallituksen julkaisut*. Haettu 28. 04 2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/julkaisut/e-oppimateriaalin-laatukriteerit>
- Opetushallitus. (2020). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Haettu 28. 04 2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>
- Opetushallitus. (ei pvm). *Tieto- ja viestintäteknikan perustaidot*. Haettu 27. 04 2020 osoitteesta KenGuru sivusto: http://www10.edu.fi/kenguru/?sivu=tv_t_perustaidot
- Pakka, J.;& Rätty, T. (2010). *Työstä hyvinvointia*. Työturvallisuuskeskus TTK. Haettu 30. 06 2020 osoitteesta https://ttk.fi/files/5624/Tyosta_hyvinvointia.pdf
- Palsa, L. (2016). Käsitteellisestä hajanaisuudesta medialukutaitojen moninaisuuteen. Teoksessa L. Pekkala;S. Salomaa;& S. Spišák, *Monimuotoinen mediakasvatus* (ss. 37–52). Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Haettu 24. 06 2020 osoitteesta http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

- Pekkala, L. (2016). Esipuhe. Teoksessa L. Pekkala;S. Salomaa;& S. Spišák, *Monimuotoinen mediakasvatus* (ss. 9–15). Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Haettu 24. 06 2020 osoitteesta http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf
- Peltola, E.;& Hamberg, M. (2018). *Ratkaiseeko asenne? Varhaiskasvatta-jat digitaalisten oppimisympäristöjen äärellä*. Pro gradu-tutkielma, Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Tampere. Haettu 19. 01 2020 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104236/1536578470.pdf>
- Rasi, P.;& Kangas, M. (2018). Mediakasvatus osana opettajan työnkuvaa. Teoksessa V. Willman, *Mediakasvatuksen käsikirja* (ss. 11–32). Painettu EU:ssa.
- Reunamo, J.;Söderqvist, H.;& Tanner, K. (2014). Tietotekniikka ja media-kasvatus. Teoksessa J. Reunamo, *Varhaiskasvatuksen kehittäminen* (ss. 162–182). Juva: PS-kustannus.
- Rissanen, P.;Parhiala, K.;Kestilä, L.;Härmä, V.;Honkatukia, J.;& Jormanainen, V. (2020). *COVID-19-epidemian vaikutukset väestön palvelutarpeisiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 24. 06 2020 osoitteesta <http://www.julkari.fi/handle/10024/139694>
- Ronkainen, S.;Pehkonen, L.;Lindblom-Ylänne, S.;& Paavilainen, E. (2014). *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Salasuo, M.;Merikivi, J.;& Myllymäki, S. (2019). Maailma muuttuu: Nuoret sukupolvet älylaiteyhteiskunnan etujoukkona. Teoksessa S. Kosola;M. Moisala;& P. Ruokonieni, *Lapset, nuoret ja älylaitteet. Taiten tasapainoon*. Helsinki: Duodecim.
- Salminen, J. (2017). Kasvattaja lasten kehityksen ja oppimisen tukijana. Teoksessa M. Koivula;A. Siippainen;& P. Eerola-Pennanen, *Valloittava varhaiskasvatus* (ss. 163–176). Tampere: Vastapaino Oy.
- Salminen, J.;& Poikonen, P. (2017). Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä. Teoksessa M. Koivula;A. Siippainen;& P. Eerola-Pennanen, *Valloittava varhaiskasvatus* (ss. 56–74). Tampere: Vastapaino Oy.
- Salo, M.;Kankaanranta, M.;Vähähyppä, K.;& Viik-Kajander, M. (2011). Tulevaisuuden taidot ja osaaminen. Asiantuntijoiden näkemyksiä vuonna 2020 tarvittavasta osaamisesta. Teoksessa M. Kankaanranta;& S. Vahtivuori-Hänninen, *Opetusteknologia koulunajessa II* (ss. 19–40). Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. Haettu 05. 05 2020 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37469/1/978-951-39-4616-6.pdf>

- Salomaa, S. (2017). *Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa: kokemusten jakamista ja toimintamalleja varhaisen mediakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen*. Helsinki: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Premedia.
- Savolainen, H.;Vilkko, R.;& Vähäkylä, L. (2017). *Oppimisen tulevaisuus*. Tallinna: Printon Trükiloda.
- Sintonen, S. (2018). Mediakasvatus varhaisvuosina: mukaan dynaamiseen esittämisen virtaan? Teoksessa V. Willman, *Mediakasvatuksen käsikirja* (ss. 81–95). Painettu EU:ssa.
- Sintonen, S. (2018). Monilukutaito mediakasvatuksessa. Teoksessa M. Puska, *Mediametkaa! Osa 10 – Mediakasvatuksen parhaat käytännöt* (ss. 12–18). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Suonsivu, K. (2018). Media ja työhyvinvointi. Teoksessa V. Willman, *Mediakasvatuksen käsikirja* (ss. 135–154). Painettu EU:ssa.
- Tanhua-Piironen, E.;Viteli, J.;Syvänen, A.;Vuorio, J.;Hintikka, K.;& Sairanen, H. (2016). *Perusopetuksen oppimisympäristöjen digitalisaation nykytilanne ja opettajien valmiudet hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisu. Haettu 27. 05 2002 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79573/perusopetuksen%20oppimisymp%C3%A4rist%C3%B6jen%20digitalisaation%20nykytilanne.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tossavainen, T. (2018). Pelikasvatuksen tutoriaali. Teoksessa M. Puska, *Mediametkaa! Osa 10 – Mediakasvatuksen parhaat käytännöt* (ss. 64–70). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Tuomi, J.;& Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Teoksen ensipainoksen 2002, uudistettu laitos p.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turja, L. (2017). Teknologiakasvatus varhaisvuosina. Teoksessa E. Hujala;& L. Turja, *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (4. uudistettu painos p., ss. 196–210). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valkonen, S. (2017). *Media varhaiskasvatuksessa. Tukea tunne- ja vuoro-vaikutustaitojen vahvistamiseen* (2. painos p.). Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Pai-notalo Plus Digital. Haettu 29. 06 2020 osoitteesta https://cdn.mll.fi/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf

- Valkonen, S. (2018). Mediakulttuuriin kasvattaminen. Teoksessa M. Puska, *Mediametkaa! Osa 10 – Mediakasvatuksen parhaat käytännöt* (ss. 20–26). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Valli, R. (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen* (2. uudistettu painos p.). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018*. (2018). Haettu 01. 04 2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446991984>
- Viitala, R. (2005). *Johda osaamista! Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Vilka, H. (2015). *Tutki ja kehitä* (4., uudistettu painos p.). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Wilska, T. (2018). Median muovaamat sukupolvet. Teoksessa V. Willman, *Mediakasvatuksen käsikirja* (ss. 35–51). Painettu EU:ssa.
- Vlasov, J.;Salminen, J.;Repo, L.;Karila, K.;Kinnunen, S.;Mattila, V.;. . . Sulonen, H. (2018). *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset*. Tampere: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Haettu 01. 05 2020 osoitteesta https://karvi.fi/app/uploads/2018/10/KARVI_vaka_laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset.pdf
- Vähäsantanen, K. (2014). Ammatillinen toimijuus työelämän muutosvirrassa. *Aikuiskasvatus*, 34(2), 129-133. Haettu 13. 05 2020 osoitteesta <https://doi.org/10.33336/aik.94088>

Liite 1: Haastattelulomake

Tämän kyselyn vastauksia käytetään opinnäytetyön tutkimuksen aineiston keräämiseen. Opinnäytetyön tekee Johanna Nieminen. Tutkimus on ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon toiminnallinen opinnäytetyö. Olette antaneet erillisellä dokumentilla kirjallisen luvan käyttää kyselylomakkeen kautta annettuja vastauksia tutkimuksen aineistona. Vastauksia ei pystytä jäljittämään vastaajiin jälkikäteen.

Vastaa kyselyyn kokonaisuudessaan lausein ja perustele omat vastauksesi. Tutustu kysymyksiin ensin ja lähde vasta tämän jälkeen vastaamaan siihen.

1. Määrittele mitä ja millaista on sujuva tv-t päiväkodin arjessa? Avaa kolme omasta mielestäsi tärkeintä näkökulmaa.
2. Onko tieto- ja viestintäteknologia sujuva osa arkea ja oppimiskokonaisuutta yksikössäsi? Otathan huomioon mahdollisen etäyksikkösi.
3. Koetko varhaiskasvatusyksikkösi henkilökunnan kokevan haasteelliseksi ottaa tieto- ja viestintäteknologia osaksi pedagogista työtä?
4. Mikä tai mitkä tekijät tekevät tieto- ja viestintäteknologian haasteelliseksi ottaa osaksi työtä?
5. Mikä tai mitkä tekijät ovat olleet niitä, joiden ansiosta haasteita ei ole ilmennyt?
6. Millaisin keinoin ja miten tieto- ja viestintäteknologiaa tulisi ottaa osaksi jokapäiväistä pedagogista arkea?
7. Onko tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvää koulutusta ollut tarjolla tarpeeksi?
8. Osallistuvatko tukea tieto- ja viestintäteknologian kanssa tarvitsevat henkilöt aiheeseen liittyviin koulutuksiin?
9. Mitä mielestäsi tieto- ja viestintäteknologian toimintasuunnitelma tulisi pitää sisällään?

Liite 2: Oppaan sisällysluettelo

Sisällys

Sisällys.....	2
Johdanto.....	3
Varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuus.....	4
Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologia varhaiskasvatuksessa.....	4
Tieto- ja viestintäteknologia osana oppimisympäristöä ja yhteistyötä.....	4
Tieto- ja viestintäteknologian kautta tutkimista ja oppimista.....	5
Lapset ja tieto- ja viestintäteknologia.....	6
Henkilöstön tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.....	8
Pedagogiikan ylläpitäminen ja kehittäminen.....	8
Varhaiskasvatustoiminnan suunnittelu ja toteutus.....	8
Tieto- ja viestintäteknologian vastaavat ja kouluttaja.....	9
Laitte- ja ohjelmistohallinta.....	9
Työskentelyergonomia.....	10
Henkilökohtaiset laitteet ja sosiaalinen media varhaiskasvatuksessa.....	10
Tietosuoja ja tietoturva.....	11
Tukipalvelut.....	11
Huoltajien osallisuus.....	12
Visio.....	13
Käsitteet.....	14
Kiinnostavia linkkejä ja kirjallisuutta tieto- ja viestintäteknologiasta.....	16
Lähteet.....	17